

133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**BIBLIOTECA POPORALĂ
A ASOCIAȚIUNII**

Anul al 21-lea. Nr. 184. Aprilie, 1931.

Ce trebuie să știm
despre
boalele molipsitoare ?

De
Dr. Iosif Stoichiția.

Editura Asoc. „Astra”, Sibiu, Str. Șaguna 6.

Prețul 10 Lei.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.

Prezident activ:
Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:
Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:
Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

 E de datoria fiecărui bun Român să sprijinească „Asociațiunea“, abonând publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	” 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	” 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	” 50—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	” 10—

Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 21-lea. Nr. 184. Aprilie 1931.

Ce trebuie să știm

despre

boalele molipsitoare?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de

Dr. Iosif Stoichiția.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504434

BIBL. UNIV. CLUJ

3286 13. XI. 1931

EXEMPLAR 1931

— Publicație periodică. —

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană“, s. a., Sibiu.

Introducere.

Dintre toate boalele, cari se cunosc și cari amenință sănătatea și viața omului la fiecare pas, cele mai răspândite și în acelaș timp cele mai primejdioase sunt boalele așa numite infecto-contagioase sau molipsitoare.

Se numesc molipsitoare, fiindcă ele se iau dela un om la altul, se răspândesc cu mare ușurală și adeseori atacă nu numai mai mulți oameni deodată, dar chiar sate și orașe întregi.

În vechime se credea, că toate boalele sunt trimise din orânduirea Celui Prea Înalt ca să pedepsească răutățile oamenilor și să mai împușineze numărul lor prea mare. Și într'adevăr pe acele vremuri, boalele molipsitoare veniau ca niște pedepse cumplite dela Dumnezeu, fiindcă se răspândeau într'un mod îngrozitor și secerau cu nemiluita zeci și sute de mii de vieți omenești. Astfel, spre pildă,

în veacul al 14-lea s'a răspândit în Europa boala numită ciumă, când s'au prăpădit sate și orașe întregi de această boală, murind în scurtă vreme cam 25 de milioane de oameni. La fel în alte timpuri și mai ales în vreme de războiu mureau zeci de mii de oameni de tifos, de vărsat și de holeră, iar lumea sta neputincioasă în fața acestor molime îngrozitoare. Ele se răspândeau cu iuțea fulgerului, secerau cu nemiluita viețile în floarea vârstei și pustiau fără cruțare omenirea.

Oricât s'au străduit oamenii învățați de pe acele vremuri și mai ales doctorii, nu au putut cunoaște cauza adevărată a acestor boale și astfel și măsurile de apărare în contra lor erau cât se poate de slabe și fără rezultat.

Deși se știa din bătrâni că anumite boale se iau din om în om, că se răspândesc foarte iute și că sunt primejdioase, necunoscându-se cauza lor adevărată, nu se putea cunoaște nici felul lor de răspândire și astfel nu se puteau lua nici măsuri de pază și de apărare în contra lor. Abia după veacuri lungi de cercetări neîntrerupte s'au putut descoperi anumite instrumente minunate, niște ochiane măritoare, numite microscop, prin

cari se pot vedea cu ușurință și vietățile cele mai mici, cari nu se puteau zări nici odată cu ochiul liber. Prin mintea și osteneala marilor învățați Pasteur și Koch și cu ajutorul acestui microscop s'a putut desluși în sfârșit și cauza cea adevărată a boalelor molipsitoare și anume microbii sau bacteriile, cari au existat de când este lumea în preajma omului, dar despre a căror ființă și viață noi nu știam nimic. S'a descoperit în fine și s'a putut dovedi că singura și adevărata cauză a boalelor molipsitoare sunt microbii și prin a lor mijlocire aceste boale se răspândesc dela om la om, molipsind pe aceia cu cari ei vin în atingere nemijlocită.

După această mare descoperire a învățaților Pasteur și Koch, nu a mai fost apoi lucru tocmai așa de greu, să se găsească și mijloacele cele mai potrivite de apărare în contra microbilor și astfel să se poată pune o stavilă și în contra răspândirii boalelor molipsitoare pricinuite de ei.

Prin întrebuițarea acestor mijloace, cunoscutе azi în toată lumea, s'a putut stârpi cu desăvârșire ciuma, vârsatul și holera, cari mai de mult omorau atâta putere de om și

zi de zi se găsesse noi leacuri și mijloace de apărare și în contra celorlalte boale molipsitoare.

Știința doftoricească, într'o neîntreruptă dezvoltare și înaintare, ne pune azi la îndemână cele mai bune mijloace de apărare și arme de luptă în contra boalelor molipsitoare. Statul cu organele lui ne stă în ajutor la tot pasul, ca să ne putem folosi de aceste arme prețioase; datorita noastră este ca să căutăm a le cunoaște și să ne servim de ele în toate împrejurările.

Cunoștințele despre boale nu mai pot rămâne o taină a doftorilor, toată lumea, dela mic până la mare, trebuie să nizuiască a-și însuși cât mai multe din aceste taine, ca astfel înarmați cu știință să putem fi soldați pricepuți și iscușiți în lupta care o ducem în contra boalelor de tot felul, dar mai ales în contra boalelor molipsitoare.

Din această cauză, am socotit că săvârșim un lucru bun și folositor, scriind pe înțelesul tuturor această cârticică din Biblioteca populară a „Astrei“ noastre culturale, ca ea să stujească de îndrumător pentru

ori și cine se interesează de sănătate și de mijloacele cele mai ușoare de păstrare a ei.

La compunerea acestei cărți mi-a servit ca îndreptar prețios broșura învățatului profesor dela Cluj Dr. Ion Goia: „Boalele infecțioase și profilaxia lor“, apărută în anul 1927 în Biblioteca medicală și biopolitică a „Astrei“.

Cea mai mare parte a celor cuprinse în această cărțică, au apărut în formă de articole, în foaia poporală dela Cluj „Foaia Noastră“, în decursul anilor 1929 și 1930.

Ce sunt microbii? Cări sunt însușirile lor? Cum pot produce ei boală?

Boalele molipsitoare sunt cauzate de niște vietăți mici, cari nu se pot vedea cu ochii liberi, ci numai printr'un ochian măritor (microscop) și cari vietăți se numesc *microbi sau bacterii!*

Ce sunt acești microbi? Sunt niște vietăți foarte mici (una mia parte dintr'un milimetru), cari au cele mai diferite forme, duc o viață a lor și trăiesc în număr foarte mare în tot ce ne înconjoară, dar și în noi înșine. Sunt milioane și miliarde de microbi, cari mișună nevăzuți în aierul care-l respirăm, în apa care o bem, în pământ, pe bucate și chiar în corpul nostru. Dacă toți acești microbi ar fi răi și ar pricinui boală, nu ar

mai putea fi om sănătos pe pământ, toată lumea ar trebui să fie bolnavă. Dumnezeu a rânduit însă altfel! După cum sunt oameni buni și răi, animale sălbatice și blânde, ori plante bune și altele rele, tot astfel sunt microbi *buni* cari împlinesc o chemare folositoare și sunt microbi *răi* cari pricinuesc boale. Microbi buni sunt aceia, cari produc fierberea vinului, creșterea aluatului de pâine, laptele acru, oțetul, cașul și câte și mai câte, iar cei răi numiți de doctori *patogeni* produc boalele ca: tifosul (lingoarea), pojarul, tuberculoza, dalacul, scarlatina, vărsatul, difteria și alte boale despre cari vom vorbi.

Din fericire numărul microbilor răi, sau patogeni, este cu *mult mai mic*, decât al celor buni și folositori. Și nici cei răi, chiar când vin în atingere cu corpul omenesc, nu sunt în stare să producă totdeauna boală.

Corpul omului vine în atingere cu ei prin căile, pe cari le vom vedea mai la vale, se molipsește, însă *nu se îmbolnăvește, decât în anumite cazuri*. Ca să se poată produce boală este nevoie mai întâiu, ca microbi să fie în stare vie, să aibă putere de viață, adică să fie *virulenți*, să pătrundă în corp

în număr îndestulitor, iar corpul în care pătrund să fie potrivit pentru înmulțirea lor.

Pe lângă aceste condițiuni mai trebuie microbii să intre în corpul omenesc pe anumite căi, prin anumite porți de intrare, căci altfel, oricât de mulți și virulenți ar fi, nu își vor putea ajunge scopul, adecă nu vor putea pricinui boală. Astfel microbul tifosului va pricinui boală numai dacă intră în corp pe căile lui obișnuite, adecă prin gură și stomac (înghițire, mâncare), precum microbul care pricinuește boala numită cărbune ori dalac își ajunge scopul numai dacă intră prin piele. Și în felul acesta fiecare microb își are căile lui obișnuite, prin care caută să pătrundă în corpul omului, unde dacă găsește locaș prielnic, se va înmulți în scurtă vreme și va pricinui boală.

Corpul omenesc nu stă însă leneș și în nelucrare față de atacul dușmanului, care caută să l răpun, ci chiar și cel mai slab organism caută să lupte din răspuțeri și să se apere. Lupta care se încinge între microbii răi și puterile de apărare ale corpului atacat, este dintre cele mai interesante și pilduitoare. De cele mai multe ori se încinge

o luptă pe viață și pe moarte între corpul omenesc și microbi și de soartea acestei lupte depinde în cele mai multe cazuri însași viața omului.

Lupta organismului cu microbi.

Față de atacul care îl dau microbii răi sau patogeni în contra corpului omenesc, organismul răspunde prin aceea, că din cel dintâiu moment își pune în mișcare, mai bine zis *mobilizează*, toate forțele sale de apărare și le trimite în luptă.

Dela declarația de războiu, adică dela momentul când organismul este atins de microbi, până la începerea în luptă, trece un timp mai lung sau mai scurt, în care microbii caută să se deprindă cu câmpul de luptă, iar organismul sună mobilizarea și chiamă la războiu. Acest timp care poate fi de o zi, sau mai multe, se numește *perioada de incubație* a boalei și se *socotește dela ziua în care omul a venit în atingere cu microbii și până la ivirea celor dintâiu semne de boală.*

După ce a trecut această perioadă, sau mai bine zis timpul de mobilizare, începe războiul adevărat. Microbii înmulțindu-se, încearcă să pătrundă tot mai adânc în corpul omenesc, ca să-l copleșească. Puterile de apărare ale corpului, — în primul rând așa numitele *globule albe sau leucocite din sânge*, soldații de rând ai organismului, ies în calea microbilor și cearcă să-i desarmeze. Cum ei nu au alte arme, se jertfesc și fiecare *înghite* câte un astfel de microb. Dacă microbii sunt slabi sau nu sunt în număr prea mare, leucocitele corpului reușesc să-i înghită și să-i nimicească pe toți chiar de la început. În astfel de cazuri soarta războiului se hotărăște iute și degrabă, corpul omului rămâne învingător și de cele mai multe ori nici nu ia cunoștință că a fost amenințat de boală. Deși a fost, așa dar, atăcat de microbi, corpul rămâne sănătos și nu se îmbolnăvește.

Alteori însă microbii reușesc să rupă frontul leucocitelor, ei se revarsă în sânge și năpădesc în toate părțile corpului!

Organismul răspunde prin aceea că își mobilizează atunci toate forțele și se luptă

din răspuțeri, lăsând la o parte orice altă lucrare. Pe deoparte distruge dușmanii, — microbii, — iar materiile veninoase din ei, așa numitele *toxine*, le face nevătămătoare, iar pe de alta, prin urină și scaun, *depărtează* cât mai mulți microbi vii din organism, în lumea din afară.

Perioada aceasta de luptă îndârjită se numește *perioada de stare a boalei*, în care corpul omului este cuprins de fierbințeli și se mistuie și obosește de greaua luptă ce o dă.

Războiul acesta, ca ori și care alt războiu, ține un anumit timp, în care se întâmplă că unele lupte se câștigă, altele se pierd. Starea bolnavului, înlăuntru cărui se duce acest războiu, se va resimți în bine sau în rău, după cum câștigă sau pierde câte o astfel de luptă. În cele din urmă însă, orice războiu are un sfârșit și astfel și acela al corpului în contra microbilor, după un timp se isprăvește. Dacă învinge corpul, omul bolnav se însănătoșește, se înțelege, numai cu încetul, deoarece organele corpului se refac numai pe îndelete după suferințele îndurate, iar când vor învinge microbii, răs-

bolul se gătește prin aceea, că corpul este răpus prin moartea bolnavului.

Războiul acesta se poate isprăvi în toiul luptei, după o învingere strălucită, când fierbințeala și toate celelalte semne ale boalei încetează *deodată*, producându-se *criză*, ori poate să dureze mai mult și să se isprăvească numai pe *încetul*, câștigând o luptă după alta, când fierbințeala scade treptat și pe îndelete, în care caz vorbim de o scădere *litică* sau *liză*.

O curmare dintr'odată a bolii, adică o *criză*, întâlnim spre pildă în boala numită *pneumonie* sau aprindere de plămâni, precum știm iarăși că *tifosul* (febra tifoidă sau lingoarea) se vindecă numai pe *încetul*, adică în mod *litic*.

De unde ne molipsim?

Am văzut că germeii producători de boală, *microbii*, atacă organismul, care în schimb se apără în contra lor cu toată puterea ce o are. O parte a microbilor este nimicită de organism, iar o mare parte este

scoasă, *alungată* din el pe toate căile cu putință: prin scaun, prin flegmă, urină, etc. Microbii aceștia alungați din corpul omului bolnav, ajunși în lumea din afară, își mai păstrează încă multă vreme viața și puterea de a face rău, adică de a îmbolnăvi și alți oameni sănătoși, cu cari ar ajunge în atingere.

Prin urmare, *cel mai de căpetenie izvor de molipsire este omul și anume cel care suferă de o boală molipsitoare*. Un om bolnav, spre pildă de tuberculoză (oftică) a plămânilor, înaintată, aruncă deodată cu flegma care o tușește și o scupă, cam 7200 de milioane de bacili de tuberculoză la zi, altul care suferă de tifos (febră tifoidă, lingoare) scoate din el prin urină miliarde de bacili (cam 9 milioane în fiecare strop de urină) și tot cam la fel se întâmplă cu toate celelalte boale molipsitoare. Vedem deci că omul bolnav este acela, dela care pornește boala mai departe și se răspândește la cei din jur, prin miile și milioanele de microbi cari el îi alungă din corpul său. *Venirea în atingere cu acest număr mare de microbi este cauza răspândirii boalelor molipsitoare.*

Corpul bolnav nu scoate însă microbi din sine numai în timpul cât este în suferință! Chiar și după vindecare, când organismul a câștigat lupta, învingându-și dușmanii și făcându-și destule materii de apărare pentru viitor, tot mai rămân destui microbi vii în corp cari, deși nu mai pot fi păgubitori corpului trecut prin boală, alungați în lumea din afară, ei devin însă primejdioși pentru cei dimprejur cari sunt sănătoși. Cineva, spre pildă, care a trecut prin o boală lungă și grea cum este tifosul, se scoală, se întreamează; cu toate acestea *poartă în el încă o mulțime de baccili*. Acești baccili pe încetul se depărtează din corpul abea însă-nătoșit și dacă au prilej să vină în atingere cu omul sănătos, ei sunt în stare să-l molipsească și să-l îmbolnăvească.

Pe acești oameni, cari deși însă-nătoșiți, mai poartă în ei microbi răi, îi numim *purtători de germeni*.

Sunt uneori purtători de germeni cari nici nu s'au îmbolnăvit și totuși sunt în stare să ducă cu ei germenii și să îmbolnăvească pe alții. Dacă se fac cercetări când bântue undeva vreo boală molipsitoare, când avem

deci vreo *epidemie*, se găsește mai întotdeauna, că purtătorii de germeni sunt mai numeroși chiar decât cei bolnavi. Cunoașterea acestor lucruri este de mare însemnătate, fiindcă ne arată și căile ce avem de urmat în apărarea în contra boalelor molipsitoare și despre cari vom vorbi la timpul său, pe larg și amănunțit.

Câteva dintre bolile molipsitoare se iau la om dela animale bolnave, așa spre pildă dalacul și turbarea.

Altele, deși provin dela om, microbii înainte de a molipsi pe alții, trebuie să mai treacă prin corpul diferitelor insecte, cum sunt *păduchii*, prin pișcăturile cărora se răspândește *tifosul exantematic*, sau *șințarii*, cari răspândește *frigurile sau malaria*.

Cum ne molipsim?

Molipsirea se poate face în mai multe chipuri. Ea se poate produce prin *atingere nemijlocită*, când microbii trec *deadreptul* dela cel bolnav la cel sănătos, ca de pildă la boala de sânge sau *sifilis*, când cineva

care are boala în gură, *prin o sărutare*, punem cazul, o trece și celui sănătos. Tot la fel se întâmplă și în celelalte boale lumefști, în *șancru* și *blenoragie* (sculament), cari încă se capătă prin atingere nemijlocită (culcare împreună) și nici decum prin vis sau în alt chip, cum de multe ori le place unora să creadă.

De cele mai multe ori microbii nu trec însă de dreptul dela om la om, ei mai întâiu ajung în lumea din afară, unde viețuiesc mai departe și de aici pe diferite căi pătrund apoi în corpul omului sănătos. Așa spre pildă microbul tuberculozei ajunge deodată cu flegma aruncată de bolnav, jos pe podine, unde se usucă și la măturat se ridică dimpreună cu praful din odăie, care apoi îl respiră toți cei ce se găsesc în casă, fie sănătoși ori bolnavi. *Prin mijlocirea aierului* care-l respirăm sau prin picăturile miei de tot, pe cari le împrăștie bolnavul când tușește sau strănută, se pot răspândi în afară de tuberculoză și alte boale cum ar fi spre pildă *gripa* ori *influența*.

Alteori microbii pătrund în corpul omului sănătos prin *bucățele* sau *beăturile* pe cari

le înghite. Astfel tifosul (îngoaarea), disenteria, holera etc. se capătă prin diferite *mâncări* molipsitoare sau prin *apa*, care a ajuns în atingere cu deșertările bolnavilor. Dela o fântână cu apă molipsită se pot infecta sute de oameni, tot astfel când mai mulți întrebunțează din acelaș lapte, unt ori smântână molipsită. La răspândirea molimelor prin mâncări dau ajutor mare și *muștele* cari se așează pe ori și ce și astfel duc microbul dela un loc la altul.

Sunt iarăși o mulțime de boli, cari se răspândește prin mijlocirea diferitelor *insecte*, cum sunt *purecii*, *păduchii* și *țințarii*. Prin *pureci* se răspândește spre pildă și *ciuma*, care pișcând omul după ce au pișcat mai întâiu vr'un șobolan infectat, duc omului această boală îngrozitoare. Malaria (paludismul, frigurile de baltă) se capătă *numai* prin pișcăturile țințarilor infectați, precum *febra recurentă* sau *tifosul exantematic* (de care au murit în războtu sute de mii de soldați români) se capătă prin pișcăturile păduchilor infectați dela omul bolnav.

Precum vedem deci, microbii, acești veșnici dușmani ai sănătății, se folosesc de

tot felul de mijloace și căi pentru a pătrunde în corpul omenesc, cunoașterea acestor căi și mijloace este deci și cea dintâiu armă, care ne va fi de folos pentru apărarea noastră.

Serul și întrebuinșarea lui.

Anumite soiuri de microbi au însușirea, ca după ce pătrund și se înmulțesc în corpul omului, fabrică niște materii foarte otrăvitoare numite *toxine*. Aceste toxine atacă organele corpului, le otrăvesc de-abinelea și în cele din urmă le nimicesc, luându-le orice putere de împotrivire. Corpul se apără cât poate și fabrică și el niște contra-otrăvuri, numite *antitoxine*, în foarte multe cazuri însă nu izbuteste să se împotrivească până la sfârșit. Dacă el ar avea de-a gata mai multe antitoxine de acestea, s'ar putea împotrivi mai ușor atacul și ar izbuti să iasă mai întotdeauna învingător. Nizuința doctorilor a fost și trebuie să fie, de a sprijini corpul bolnav cu toate mijloacele în lupta grea ce o duce cu boala și în acest scop

s'au descoperit după multă trudă și bătaie de cap, așa-numitele *seruri*, cari nu sunt altceva, decât *contra otrăvuri*, cari se dau *pregătite gata omului bolnav*.

Cel dintâiu care a putut face astfel de ser a fost un învățat german, cu numele Behring, care în anul 1894 a început injecțiile cu ser în contra boalei numită *difterie* (bubă în gât). Până la descoperirea lui Behring, difteria bântuia foarte mult și secera cu nemiluita la vieți omenești. De când s'a aflat însă de serul minunat descoperit de el și după ce a început să fie întrebuințat de către toți doctorii, din toate țările, boala s'a împușinat, iar numărul jertfelor ce ea secera mai înainte, a scăzut simțitor. Copiii bolnavi de difterie, cari se luptă cu moartea și sunt aproape de înăbușire, după 1—2 injecții de ser contra difteriei, dacă sunt făcute bine și la timp, scapă de moarte, dau spre bine și se vindecă văzând cu ochii.

Îmbărbățați de minunatele rezultate cu serul contra difteriei, doctorii au cercetat mai departe și au reușit să facă seruri bune și în contra altor boale molipsitoare dintre cele mai primejdioase. Astfel avem astăzi

seruri foarte folositoare în contra *dalacului* (cărbune, antrax), în contra *dizenteriei*, *meningită* (apriinderea de creeri) și în contra *tetanosului* (înțepentire). În timpul din urmă se întrebunțează cu mare folos ser și în contra *scarlatinei* și *pojarului* și de bună seama că vom trăi vremuri, când vom avea la îndemână seruri bune, în contra mai tuturor boalelor molipsitoare.

Unele din aceste seruri mai au și darul că ne pot chiar feri de boală, *dacă le dăm din vreme acelora*, cari fiind în atingere nemijlocită cu bolnavi molipsitori, sunt în primejdie de a se îmbolnăvi.

Vaccinașiunea (Oltoirea).

Când cineva a suferit odată de vreo boală molipsitoare, foarte rar se întâmplă să se mai îmbolnăvească și a doua oară de aceeași boală, chiar dacă a venit în atingere de aproape cu germenul ei. Cel ce a trecut prin o astfel de boală își câștigă atâtea forțe de apărare și nimicire a germenilor de boală, încât de obicei îl ajung pe viața

întreagă. Astfel cineva care a suferit odată de tifos (lingoare), ori de vărsat (variolă), ori cât ar sta între bolnavii de aceste boale și ar veni în atingere cu ei, *el nu mai capătă din nou boala*, este cum zice doctorii *imun față de aceasta boală*. Această *imunitate nu se câștigă însă, față de orice boală, ci numai față de acelea prin care omul a trecut odată*. Așa că dacă cineva a suferit odată de pojar, spre pildă, nu va mai căpăta pojarul, se poate însă îmbolnăvi, dacă se molipsește, de ori care dintre celelalte boale lipicioase, cum ar fi spre pildă scarlatina ori vărsatul.

Imunitatea și-o câștigă corpul chiar și în cazul că a trecut cât se poate de ușor prin boală, nu trebuie ca el să fi suferit, numai decît, într'un grad mare de acea boală. Lucrul acesta l-au cunoscut foarte bine și popoarele din vechime, cum sunt chinezii ori indienii, cari au observat că dacă cineva s'a îmbolnăvit ușor de vărsat (variolă) și a trecut peste boală vindecându-se, acela nu se mai molipsește de vărsat a doua oară, ori cât de des ar veni în atingere nemijlocită cu bolnavi de aceeași boală.

Chinezii și indienii au căutat să tragă folos din această observare și de aceea ei se nizuiau să molipsească artificial (cu votă) pe cei sănătoși, cari apoi, făcând boala cât se poate de ușor, câștigau *imunitate* și scăpau de primejdia unei îmbolnăviri grele. Această *molipsire cu voia*, ei o făceau în chipul următor :

Sgâriau nițel pielea omului sănătos și apoi pe locul sgârieturei puneau, foarte puțin, din puroiul luat din bubele bolnavului de vărsat. În felul acesta cel sgâriat se îmbolnăvea de vărsat, făcea însă o boală foarte ușoară și neprimejdioasă, în schimb însă căpăta pentru toată viața lui o *imunitate* față de boală.

La indieni aceste *vaccinațiuni* se făceau ca un fel de slujbă bisericească, chiar de către preoți.

Mai târziu, prin anul 1790, un învățat doctor englez, *lenner*, a băgat de seamă că cei ce se molipsesc de vărsat dela vite, duc boala pe picioare și abia se resimt de pe urma ei. Intemeiat pe această constatare, doctorul *lenner* a început a face cu începere din 1797 în mod regulat vaccinări (ol-

toiri) dela vacile bolnave de vărsat, la oameni sănătoși, cari astfel se îmbolnăveau foarte ușor, câștigau însă o apărare, o imunitate față de această boală pentru întreaga lor viață. Aceste vaccinări s'au introdus cu timpul în toate țările, limfa cu care se fac ele se fabrică în institute, puse sub controlul statului. Ca și în alte state așa și la noi vaccinările ori oltoirile (se mai zice în unele părți și tătere de bubat) sunt prescrise prin lege și se fac de către medicii de circumscripție, în mod obligatoriu, copiilor mici și de școală, de două ori în viață. De când aceste oltoiri se și execută, peste tot, *vărsatul sau variola* care mai de mult secera în fiecare an mii și zeci de mii de vieți omenești, astăzi aproape că nu se mai pomenește, decât foarte rar și numai la oameni, cari nu au fost vaccinați la timpul prescris. *De aceea păcătuiesc toate femeile cari se ascund și nu-și duc copiii la vaccinare, fiindcă în afară de aceea că legea le pedepsește aspru, ele pun în primejdie sănătatea și chiar viața odraslelor lor.*

Știința doftoricească se nizuiește fără preget de a găsi vaccinări pentru mai toate boalele molipsitoare. Până azi se cunosc și

se întrebuintează cu mare folos: vaccinări în contra holerei, tifosului, vărsatului, turbării etc.

Se fac încercări încununată de multă reușită cu vaccinări în contra difteriei (bubă în gât), pojarului, scarlatinei și chiar în contra tuberculozei, încât putem avea nădejdea că eu timpul vom avea la îndemână prin aceste oltouri cea mai puternică armă în lupta ce o dăm mereu în contra boalelor molipsitoare.

Cum ne apărăm în contra boalelor molipsitoare ?

Dintre toate boalele cari atacă corpul omului, boalele molipsitoare sunt mai răspândite și în acelaș timp și cele mai primejdioase. Pentru a ne putea apăra în contra lor, nu este de ajuns ca să chemăm doctorul, ci trebuie să cunoaștem și să urmărim întocmai măsurile cele mai potrivite arătate de el și prescrise, de altfel, și prin legile țării. Din ce un popor este mai înaintat în cultură, din aceea el ține mai strașnic, spre binele lui, prescripțiunile din lege și urmează

cu sfințenie sfatul medicului, chemat să-l apere de primejdia molipsirei. Tocmai de aceea în țările culte, boalele molipsitoare nu seceră nici pe departe atâtea vieți ome-nești ca în țara noastră, unde se găsesc încă mulți cari socotesc că măsurile de apărare înscrise în legile țării și sfătuite cu tot prilejul de către doctori, sunt vorbe de clacă, bune doar de a da de lucru omului ajuns la năcaz. Pentru luminarea celor ce — din păcate — se mai gândesc astfel, am să povestesc următoarea întâmplare.

În două sate învecinate din județul Sibiu s'a iut cam în același timp boala numită febra-tifoidă (tifos, lingoare). Știm cu toții că tifosul este o boală molipsitoare și încă una dintre cele mai lungi și mai grele.

Doctorul de circumscripție care a prins de veste a alergat la fața locului și după ce s'a constatat lucrul, a luat toate măsurile cari le socotea trebuincioase pentru stăvilirea răului.

Ba a făcut și mai mult!

Cum era tocmai zi de Duminică și oamenii se găseau adunați să asculte „poruncile“, a pășit și el alături de primar și a

spus cam următoarele: „Oameni buni, Uă atrag luarea aminte, că în satul D-Doastră se găsește bolnavi de tifos sau lingoare. Boala aceasta este molipsitoare, se ia dela cel bolnav la cel sănătos, dacă vine în atingere cu el, ori numai cu vasele ori rufele murdărite de cel bolnav. Deaceea am lipit *țidulă roșie* pe poarta celor bolnavi, ca să știți și să nu intrați acolo, că vă puneți în primejdie sănătatea. Bolnavii s'au *deschilinit* (izolat) în odaie separată, unde sunt singuri și unde nu are voie să între nimeni în afară de doctor și persoana care-i îngrijește. Pe aceste persoane, femei pricepute și foarte înțeleghătoare, le-am învățat ce trebuie să facă și cum să se grijească ca să nu capete boala. Ele se vor feri să se folosească de vasele din care mănâncă bolnavii, vor ținea în odaie curățenie și se vor spăla bine pe mâini, de câte ori vin în atingere cu vr'un obiect de al bolnavului. Deșertările bolnavilor (scaun, urină) vor fi *desinfectate* cu lapte de var și aruncate în latrină, iar rufele lor după ce se vor muia în apă cu lizoform vor fi fierte în apă cu leșie fierbinte. Uă mai atrag luarea aminte că toate aceste măsuri

sunt scrise și în lege și cel ce nu se ține de ele va fi pedepsit. Deaceea să băgați bine de seamă, ca nimeni dintre dvoastră, să nu intre în odaia bolnavului, până ce nu se va fi vindecat și până ce nu s'a făcut desinfecția odăii, prin spălarea podinelor cu apă fierbinte și sublimat și prin văruierea din nou a pereților. Dacă s'ar întâmpla ca în vreo casă să se mai ivească vr'un caz de boală asemănător, aveți datoria să înștiințați la primărie și să mă chemați din vreme, ca să luăm măsurile de lipsă" !

Așa a grăit doctorul, iar lumea a rămas pe gânduri, a chibzuit asupra celor spuse de el, și oameni de ispravă și înțelegători cum erau, și-au dat seama că trebuie să se țină de cele rânduite, dacă vreau să fie la adăpost de orice primejdie. Și au făcut așa după-cum le-a spus doctorul.

Au trecut pe la porțile cu țidulă roșie, dar nu au intrat în casă, deși la mulți le ardea să vadă ce mai face vărul ori cumătru ajuns pe patul de suferință, iar nevestele harnice încă s'au ținut de cele rânduite de doctor, au grijit cum au putut mai bine și chiar dacă le venea uneori greu, n'au eșit

din porunca doctorului. Dar și doctorul, om de ispravă, venea mai tot la 2—3 zile, cerceta pe bolnavi, prescria doctoriile de luat și totdeauna căuta împrejur dacă toate sunt în rânduială, așa cum a spus.

Și bunul Dzeu le-a ajutat la toți.

Cei bolnavi s'au ridicat, alții nu s'au molipsit, oadaia de suferință a fost curățită frumos și văruiță din nou și toată lumea a rămas mulțumită și lăuda iscusința doctorului, care le-a ajutat la toți să treacă cu bine prin primejdie.

Nu s'au petrecut însă la fel lucrurile în comuna din vecini!

Doctorul, om al datoriei, s'a dus încă în aceeaș zi și acolo și nimerind după amiazi a găsit lumea adunată la horă. Le-a ținut aceeași cuvântare, le-a dat aceleași sfaturi și a luat aceleași măsuri ca și în cealaltă comună. Decât că aici oamenii nu au vrut să-l înțeleagă și nici nu au dat ascultare sfaturilor lui! Și-au făcut, cum s'ar zice, de cap și au lucrat tocmai de-a 'ndoaselea, de cum i-a sfătuit doctorul.

Țidula roșie au rupt-o de pe poartă; cât îi ztua era un dute-vino prin casa celui

bolnav, toți dădeau câte un sfat, că ce să mânânce și cum să facă și la despărțire fiecare da mâna cu el, parc'ar fi plecat la America ori în cătănie. S'a mai nimerit că nici muierea din casă nu era dintre cele mai harnice și pricepute, așa că bietul doctor, de câte-ori venea, și doar venea mai mult nechemat, pleca tot mai nemulțumit și mai întunecat la față.

Dar și avea pentru ce fi supărat, că celor bolnavi în loc să le meargă mai bine, le mergea tot mai rău, iar în vecini s'au îmbolnăvit și alții și lumea tot nu voia să înțeleagă că lucrurile merg rău din pricina încăpățânării lor. Și așa s'a întâmplat că cu timpul s'a îmbolnăvit satul jumătate, iar popa abia mai biruia cu prea multele înmormântări.

Abia într'un târziu s'au desmeticit oamenii că nu au lucrat bine și că trebuie să se țină de cele rânduite, și abea atunci, târziu de tot, s'a putut pune, în sfârșit, o stavilă răului, care le-a pricinuit atâtea suferințe amare.

Întâmplarea aceasta, de toate zilele, ne arată cât de prețioase sunt sfaturile bune în

caz de primejdie, ce înseamnă să le urmați, așa după cum prescrie de altfel și legea.

Boala molipsitoare trebuie declarată, cel bolnav trebuie izolat, (deschilinit) și în decursul bolii și după boală trebuie totul desinfectat, căci numai astfel vom putea pune stavilă răului și ne vom putea apăra cum trebuie de primejdia mare a boalelor molipsitoare.

Cum și prin ce mijloace se face desinfectarea?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Legea sanitară prescrie, între alte măsuri de apărare în contra boalelor molipsitoare, și *desinfectarea* obligatorie. Prin desinfectare înțelegem distrugerea, nimicirea tuturor germenilor de boală sau microbilor cari se găsesse acolo unde este un bolnav.

Astfel de microbi nu sunt numai în corpul bolnavului, ci ei se găsesse în număr foarte mare pe toate obiectele cari vin în atingere cu el. Mii și milioane de microbi se află în scuipatul ori flegma unui tuberculos (ofticos), în scaunul și urina unui bolnav atins de tifos

(lingoare), ori pe hainele de pat, pe vasele din cari mânâncă, pe vestmintele întrebuintate și pe orice alt obiect din odaia în care a zăcut un bolnav atins de oricare dintre boalele molipsitoare.

Toate aceste lucruri infectate pot ajuta la lăfșirea boalei, dacã ele nu se vor curãfș de germeni, adicã dacã nu vor fi temeinic *desinfectate*. Aceastã desinfectare prescrisã prin lege și chematã sã ne fereascã de molipsire, se poate face în multe feluri. Ne vom ocupa în cele ce urmeazã cu felurile moduri de desinfectare cunoscute pânã azi, precum și cu mijloacele cele mai potrivite și mai la îndemânã, prin cari se pot sãvârși.

Un mijloc bun și sigur este *arderea* obiectului molipsit. Acest mijloc îl întrebuintãm cu lucrurile de pușin preș, ca: pate din pat, hãrtii, pansamente, vatã, gunoi etc.

Pentru obiectele mai de preș, cum sunt vase din porșelan, sticlã ori metal (furculișã, cușit, lingurã, oale, crãtiti, sticle, pahare, etc.) ne folosim de o *cãldurã mare de 150 grade* care în timp de 1 orã, omoarã toșii germeni. La sate se poate produce aceastã cãldurã

mare în cuptorul pentru pâne, unde băgăm toate obiectele cari voim să le desinfectăm.

Un alt mijloc foarte bun, mai ales pentru desinfectarea rufelor molipsite, dar și a vaselor de sticlă și porțelan, este *fierberea* în apă, timp de cel puțin o jumătate de oră.

La spitale și în orașe, ba în unele părți și la sate, se întrebuințează azi mai mult desinfectarea *prin aburii* cari se produc în niște mașini anume făcute cari se numesc *etuve*. Obiectele se bagă în aceste etuve unde sunt ținute un timp oare-și-care și de unde se scot apoi curate de orice germeni molipsitori.

Prin ardere, fierbere, căldură mare ori abori nu se pot însă desinfecta *toate* obiectele ori materialele cari se folosesc în jurul omului bolnav. Deaceea ne vom folosi și de anumite *materii chimice* pe cari este bine să le cunoaștem, mai ales că se găsesc ușor și la îndemâna ori și cui.

VARUL este unul din materiile acestea, cel mai ușor de căpătat și în acelaș timp și cel mai ieftin. Pentru desinfectare întrebuințăm *laptele de var* pe care-l putem pre-

găti lesne în felul următor: Punem într'un vas 1 chilogram de var nestins și turnăm peste el o jumătate chilogram de apă. Praful de var câștigat prin felul acesta îl topim apoi în 4 jum. chilograme de apă și iată laptele de var este gata.

Prin lapte de var se desinfectează în primul rând pereții, văruindu-i bine de două ori după olaltă. Tot prin lapte de var se pot desinfecța latrinele, scaunul și urina provenită dela omul bolnav. Urina (udul) și scaunul se vor ținea amestecate cu lapte de var cel puțin timp de 1 oră înainte de a fi deșertate în latrină.

SODA de spălat rufe, deasemenea, se poate întrebuința cu mult folos. Punem 10 părți de sodă la 100 de apă și după ce o încălzim nișel putem spăla cu ea podinele (dușumelele) și orice obiect de lemn din casă cum sunt scaune, dulapuri, mese ori paturi. Tot cu sodă *fierbem* rufăria molipsită sau desinfecțăm flegma ori scaunul omului bolnav.

SUBLIMATUL corosiv încă se întrebuințează foarte mult și cu mare folos pentru

desinfectare. Punem o pastilă de 1 gram la 1 chilogram de apă și mai dăm și o linguriță de sare de bucătărie și prin soluția astfel pregătită spălăm dușumeaua, mobilele din casă, pereții și ușile, cari astfel se desinfectează foarte bine. Soluția de sublimat este foarte bună și pentru *desinfectarea mâinilor*, spălându-ne cu ea, după ce am avut atingere cu omul bolnav. Sublimatul *nu* este bun pentru desinfectarea flegmei și nici a materiilor fecale (scaun).

LISOLUL și *LISOFORMUL* care se cumpără din farmacie și se prelungeste cu apă, 10 părți la 100 apă, este foarte bun pentru desinfectarea urinei, a scaunului, flegmei, latrinelor și dușumelelor ori mobilelor de lemn.

FORMALINA se întrebuințează la fel în soluție de 5 la sută. Atât formalina, cât și lisoformul mai au darul, că iau și mirosul neplăcut al obiectelor ori materiilor cu cari vin în atingere.

ALCOOLUL sau spirtul de 60—70 grade este foarte bun pentru desinfectarea multor lucruri, mai ales a mâinilor; partea rea, că este prea scump.

GAZELE DE FORMOL încă se întrebuințează cu mare folos pentru desinfectarea odărilor (camerelor) și a mobilelor, ori altor obiecte aflătoare acolo. Aceste gaze se produc în anumite mașini date în folosința medicilor și comunelor (nu sunt scumpe) cu rezultatele cele mai bune.

Se închid bine ușile și ferestrele, se astupă orice gaură ori crepătură pe unde ar putea intra aer din afară și se aprinde lampa de formol care arde neîntrerupt 12 ceasuri. După acest timp se deschid ușile și ferestrele și se aerizează timp de câteva ore.

Știm că anumite boale molipsitoare, cum este tifosul exantematic ori febra recurentă, se capătă prin pișcăturile păduchilor de haine, molipsiți și ei de boală. În astfel de cazuri, pe lângă mijloacele înșirate mai sus, va trebui să ne folosim și de alte mijloace pentru *deparazitare* sau despăduchere și despre cari vom vorbi mai pe larg când va fi vorba despre aceste boale.

*

În cele ce urmează ne vom ocupa pe rând cu diferitele boale molipsitoare. Vom arăta că ce este cauza lor adevărată, cum

se capătă și cum se răspândesc, după ce semne le putem cunoaște, precum și cum putem să ne ferim de ele și ce trebuie să facem până la sosirea medicului.

Rugeola (morbili, pojar, cori, zapor).

Pojarul sau rugeola este cea mai cunoscută boală molipsitoare. Se ia cu foarte mare ușurință dela un copil la altul, așa încât, dacă se ivește, punem cazul, între copiii din școală, aproape nu rămâne unul să nu se îmbolnăvească.

Deși este o boală care o cunoaștem cu toții și știm că este foarte molipsitoare, totuși nu cunoaștem încă nici azi *adevărata ei cauză*, adică microbul care o produce. Știm doar atât, că se ia mai ales prin scuipatul bolnavului, prin flegmă, prin stropii care-i împrăștie în jurul său bolnavul, atunci când tușește, strănută sau vorbește. Mai știm și aceea că boala este cu deosebire molipsitoare la începutul ei, până ce nu „iasă“ încă pe piele.

Timpul de incubațiune, adică timpul care trece dela ziua molipsirii și până se arată

cele dintâiu semne de boală, este cam de 10 zile.

Boala începe de obicei cu semne de răceală. Copilul este abătut, fără voie și fără poftă de mâncare. Strănută, îi curge nasul și tușește sec. Dacă îl gradăm, găsim că are și *fierbințeală* ușoară, între 37⁵—38 grade. A doua zi copilul se simte, de obicei, mai rău, fierbințeala crește, *tusa se întetește*, rămâne însă tot uscată, ochii lăcrimează și se *înroșesc*, iar noaptea doarme rău și foarte neliniștit. Dacă în acest timp chemăm doctorul, el ne poate deja spune că avem de a face cu un bolnav de pojar, după niște pete mici, de culoare alburie, cari se găsesc în gură și anume pe gingii și pe partea dinlăuntru a fălcilor.

După 3 zile, uneori și mai târziu, fierbințeala crește, se ridică până la 39—40 grade și deodată vedem că pe *pielea bolnavului se ivesc niște pete mici roșii*, dintâiu pe gât, ceafă, după urechi, și pe față, de unde se întind apoi pe corpul întreg. Spre deosebire de scarlatină, petele sunt mai mari, neregulate și se ridică puțin deasupra pielei, *bolnavul arată ca stropit cu vopsea roșie*.

Deodată cu ivirea petelor tusa se întezește și mai mult, fierbințeala se ține ridicată, ochii lăcrimează și se înroșesc tot mai tare.

Starea aceasta ține cam 2—3 zile, după care petele încep să se îngălbinească, iar după 4—6 zile ele pier cu totul. Deodată cu aceasta *fierbințeala scade*, tusa se ușurează, devine umedă cu flegmă, bolnavii își recapătă pofta de mâncare și în scurtă vreme se însdrevenesc și se scoală.

Cam în ziua a 7-a se începe și o ușoară *jupuire*, cojire a pielii, care se desface, mărunță ca țărăța, încât adeseori nici nu o băgăm în seamă.

De cele mai multe ori pojarul are mersul arătat mai sus și în decurs de 10—20 de zile se isprăvește prin vindecare, nelăsând nici o urmă.

Se întâmplă uneori însă că se ivesc *complicațiuni*, cari apoi lungesc și îngreunează boala, ba uneori pot produce chiar moartea.

Cele mai temute complicațiuni sunt *aprinderea de plămâni* (pneumonia) și *aprinderea de urechi* urmată de scurgere de puroi din urechea bolnavă.

Aceste complicațiuni se ivesc mai ales la copiii slăbuți și negrijiți, cari trăiesc rău și sunt nutriți slab. Copiii cari sunt predispuși, dau ușor și în atac ori tuberculoză.

Pe astfel de copii este bine dacă îi ferim, după putință, de molipsire, prin aceea că-i ținem departe de cei bolnavi. Mai nou prin *injecție cu ser* luat dela cel ce a trecut deja prin boală, adeseori putem feri de molipsire chiar și copilul cel mai primejduit de boală.

Boala, când nu se ivesc complicațiuni, se vindecă dela sine, fără de nici o doctorie. În caz de complicațiuni nu ne putem lipsi de ajutorul medicului.

Copiii, în orice caz, trebuie ținuți în pat, la căldură și nutriți numai cu mâncări ușoare.

În contra durerilor de cap și fierbințeli prea mari dăm piramidon (tablete de câte 10 centigrame), iar tusa o potolim cu ceaiuri calde și la nevoie cu pravuri de *codeină* ori sirupuri.

În caz când copilul se plânge de dureri la urechi, ori observăm că are semne de aprindere de plămâni, chemăm fără zăbavă, medicul.

Scarlatina. (Spurecat mare, coriu spuzat, coriu cu pete, coracă).

Dintre toate boalele molipsitoare despre scarlatină auzim vorbindu-se mai mult, cu deosebire în timpul din urmă, de când în capitala țării, în orașele mai mari, ba chiar și în multe din satele noastre, ea s'a răspândit în număr mare, dând naștere la adevărate *epidemii*. Scarlatina este poate cea mai primejdioasă dintre boalele molipsitoare, din cauza iuțelii cu care ea se răspândește și prin numărul mare de jertfe omenești care le cere. Într'adevăr se știe că de difterie, de variolă și de pojar, *laolaltă*, nu mor atâtia copii, câți mor de o singură boală care este scarlatina. În cei 25 ani din urmă în Vechiul Regat au murit de scarlatină 70.779 de suflete, până când în acelaș timp de celelalte boale pomenite *la un loc* au murit numai 60.000. Este bine, deci, dacă cunoaștem această boală, dușman primejdios mai ales al copiilor, pentru că numai astfel vom înțelege pe deplin și vom urma toate măsurile de apărare cari se iau în contra ei.

Microbul, germenul nevăzut care pricinuește scarlatina, nu a putut fi descoperit încă de doctori. Știm doar atât că boala este *foarte molipsitoare*, se ia dela omul bolnav la cel sănătos, mai ales prin saliva (scuipatul) din gură, prin strănutare și prin materia mucoasă din nas, etc. Ea poate fi dusă dela omul bolnav la cel sănătos și prin mijlocirea cuiva, care singur nu se molipsește, decât că servește de mijlocitor, un fel de poștar, între cel bolnav și cel sănătos.

A ști acest lucru este de mare însemnătate, fiindcă adeseori ni se pune întrebarea, cum de s'a îmbolnăvit cineva, care nici nu a văzut bolnav de scarlatină, necum să mai fi venit și în atingere cu el. Acest lucru este cu puțință tocmai prin mijlocirea celor sănătoși cari se numesc *purtători de germeni* și de aceea în caz de boală trebuie să ne ferim nu numai de bolnav, ci și de aceta, cari îngrijindu-i stau în nemijlocită atingere cu el.

Scarlatina se poate ivi la orice vârstă. Copiii de tot mici cari se găseseră încă la sânul mamei lor o capătă rar de tot. Dela vârsta de 2—10 ani o capătă foarte des,

mai târziu în etatea bărbăției sau la bătrânețe ea se ivește iarăși tot mai rar din cauza că cei mai mulți au avut odată boala în copilărie și au rămas cu o putere mare de apărare (imunitate) în contra ei.

Timpul care trece dela ziua molipsirei și până la ivirea celor dintâiu semne de boală (*perioada de incubajie*), este cam de 6 zile.

Boala se ivește *deodată*, pe neașteptate, cu *friguri, fierbințeli mari* până la 40—41 grade, usturime ori *dureri în gât* și adeseori prin *vărsături*. Bolnavul dintru început se simte rău de tot, îi pierd orice voie, stă toropit în pat, fața îi este îmbujorată și se plânge de sete mare. Limba la început îi este încărcată, albă, numai *marginile* sunt tare roșii, iar dacă aruncăm o privire în gât, ne minunăm de *roșafa* care o vedem întinzându-se până pe cerul gurii.

Starea aceasta ține 1—2 zile, când deodată observăm pe pielea bolnavului, mai întâiu pe plept, apoi pe foale, iar mai în urmă pe întreg trupul și pe față, o mulțime de pete mici roșii, care dau pielei o înfățișare ca a racului opărit.

Petele acestea roșii (exantem) ies pe tot corpul în decurs de 1—3 zile, în care timp bolnavul se simte și mai rău ca înainte, limba îi este uscată și roșie ca *de smeură*, durerea și usturimea din gât este și mai mare, iar fierbințeala se ridică adeseori peste 40 de grade.

După 3—4 zile, petele încep a-și pierde culoarea roșie, ele se palizesc tot mai mult, până ce în locul lor nu mai rămân decât niște dungi alburii. Deodată cu ascunderea petelor, scade treptat-treptat și fierbințeala, bolnavul se înviiorează, privește în jurul său, cere de mâncare, de obicei bea apă multă și doarme mai liniștit. Pielea începe însă să se *jupoaie* de pe bolnav, uneori în bucăți mai mici ca țărâța, alteori mai ales de pe mâini și picioare, în bucăți mari. Această cojire (*descvamare*) ține cam 4—5 săptămâni; la copiii cari sunt scăldați regulat în acest timp, ea se isprăvește mai lute, la cei neșpălați și lăsați în murdărie, poate ține chiar 2—3 luni.

Bolnavul este molipsitor tot timpul cât ține cojirea, de aceea în mijlociu, la scarlatina fără complicațiuni, *bolnavul trebuie ținut*

izolat (separat, deshilinit) de cei sănătoși, cel puțin 6 săptămâni.

În mod obișnuit, după 6—8 zile de boală, de odată cu începerea cojirei, bolnavul o dă spre bine și poate fi socotit ca scăpat de primejdie. Sunt cazuri ușoare, când bolnavul abia se plânge de o ușoară durere în gât, abia se ivesc câteva pete roșii pe corp, iar fierbințeala nu ține mai mult ca 1—2 zile. În schimb sunt și *forme grave*, când bolnavii suferă dela început greu de tot. Au fierbințeli mari, își pierd cunoștința, zac în nesimțire, și mor după câteva zile de boală.

În afară de acestea scarlatina mai este primejdioasă și din cauza prea multor *complicațiuni* cari se pot ivi în decursul ei. Astfel uneori inflamația din gât poate să devie tot mai mare, tonsilele (gâlcile) gâtului se umflă, se acopere de punctele albe de puroi, se umflă și glandele dinafară, se umplu de puroi și pricinuind dureri și fierbințeli mari, în cele din urmă sparg în afară.

Adeseori se întâmplă că în decursul scarlatinei bolnavii se trezesc cu dureri mari în *urechi*. Aceste dureri cresc din ce în ce și devin tot mai chinuitoare, iar în cele din

urmă se naște o scurgere cu puroi din ureche și de multe ori bolnavii rămân de pe urma ei cu auzul slăbit ori chiar surzi.

Complicațiunea cea mai temută este însă *nefrita scarlatinoasă* (aprinderea de rinichi).

De cele mai multe ori cam în ziua 18—22-a a boalei, bolnavul care a început să dea spre bine, începe să se simtă din nou rău. Are amețeli, dureri de cap, se îngălbinește la față și observă că urinează (udul) tot mai puțin! La cei mai mulți li-se umflă pleoapele și fața, ba chiar și corpul întreg, iar udul li-se împuținează tot mai mult și este tot mai tulbure. Uneori din cauza nepuținței de a urina, se produce o înveninare a sângelui, numită *uremie*, care pune în cea mai mare primejdie viața bolnavului.

Unii dintre bolnavii atinși de aprindere la rinichi, se vindecă pe încetul în decurs de 3—4 săptămâni, alții rămân cu rinichii slabi pentru toată viața.

Din cele arătate mai sus putem vedea că scarlatina este una dintre cele mai primejdioase boale molipsitoare și pentru aceea este bine dacă, luând din vreme toate măsu-

rire, ne ferim cât se poate mai mult de mólipsire.

Ne vom feri deci de a veni în atingere cu bolnavi atinși de scarlatină, nu vom intra în casa unde este un astfel de bolnav și ne vom feri chiar și de cei ce viețuiesc împreună cu ei, chiar când aceștia rămân sănătoși.

Bolnavul trebuie ținut 6 săptămâni în casă, separat de cei sănătoși și numai după acest timp și după ce am *desinfecat* cu deamănuntul odata și toate lucrurile din ea, vom putea îngădui ca el să vină din nou în atingere cu cei sănătoși. La toate cazurile de scarlatină vom chema cât mai în grabă medicul și vom urma cu sfințenie toate sfaturile și prescripțiunile lui.

În ce privește *vindecarea* bolnavilor atinși de această boală, pe lângă cea mai mare *curățenie*, grijă, pat bun, mâncări de tot ușoare, mai ales lăptării, vom lua ceea ce ne prescrie din caz în caz medicul. În timpul din urmă se întrebunțează cu cel mai mare folos *serul antiscarlatinos*, care ajută mult, îndeosebi în cazurile mai grele. Acest ser se poate întrebunța și ca *apărare* în cazurile

când voim să ferim de boală pe cineva, care a venit deja în atingere cu un bolnav de scarlatină și avem bănuiala că s'ar putea îmbolnăvi. Aceste injecții de apărare sau prevenire se fac de multeori cu mare folos, spre pildă, când într'un internat de copii, și chiar și într'o casă cu mai mulți copii, careva se îmbolnăvește, iar pe ceilalți vrem să-i ferim de boală.

Variola (Vărsatul, Bubatul).

Vărsatul sau variola este una dintre cele mai primejdioase boale molipsitoare.

Mai de mult când *vaccinarea sau tăierea de bubat* încă nu erau cunoscute, variola secera în fiecare an mil de vieți omenești. De când s'a introdus și la noi prin lege această măsură minunată, boala a pierit aproape cu desăvârșire. Azi rar de tot se întâmplă să se mai îmbolnăvească cineva de variolă și aceasta mulțumită numai vaccinării, care se face în *mod obligator* în primăvara fiecărui an atât copiilor mici până la vârsta de 2 ani, cât și copiilor de școală.

Cea din urmă *epidemie* de variolă în țara noastră a fost în anul 1919, când s'au îmbolnăvit 20,523 de oameni, din cari au murit 5834, iar de atunci mulțumită măsurilor luate abia dacă s'au mai ivit ici-colo câte un caz, dintre aceia cari au crezut că fac bine sustragându-se vaccinării.

Germanul variolei, microbul care o cauzează încă nu a fost descoperit. Știm doar atât că boala este *foarte molipsitoare* și se ia cu mare ușurință dela omul bolnav în *tot timpul* bolii. Cel cari au suferit odată de această boală rămân cu semne pe față, de regulă însă nu se mai îmbolnăvesc a doua oară, adecă rămân *imuni* față de boală.

Timpul care trece dela molipsire până la ivirea celor dintâi semne de boală (perioada de incubațiune), este de 8—12 zile. În acest timp cel molipsit se simte sănătos, când *deodată*, ca din senin este cuprins de *friguri*, *dureri mari de cap*, *vărsări* și *fierbințeală* care se urcă până la 40 grade. Deodată cu acestea bolnavii capătă *dureri mari de șale*, *au amețeli*, uneori vedeenii, *nu pot dormi*, *se roșesc la ochi și la față* și *răsufală greu*.

Starea aceasta ține 3 zile, după care fierbințelile scad, durerile trec și bolnavii se simt iarăși mai bine. Această ușurare este însă înșelătoare, fiindcă ține foarte puțin! După ziua a 4-a, încep să se ivească pe corpul bolnavului, mai întâi pe față, niște pete roșii, cari sunt puțin bulbucate și cari mai târziu se prefac în niște beșicuțe cu apă. Beșicuțele acestea se întind repede pe corpul întreg, iar după 3-4 zile, ele se îngălbinesc și se umple cu puroi. Bolnavii se simt din ce în ce mai rău, fierbințeala se urcă din nou la 40 grade, sunt foarte neliniștiți, nu mănâncă mai nimic, nu dorm și se plâng de dureri mari de cap și la șale. Asta ține cam până în ziua a 9-a ori 10-a de boală, când beșicuțele încep să se usuce, mai întâi pe față, apoi pe trunchiu, încât după un timp tot corpul este acoperit de coji, cari după ce trec, lasă pe față urme, cunoscute sub numele de *semne de vărsat* sau *ciupituri de vărsat*.

Deodată cu uscarea beșicuțelor se îndreaptă spre bine și bolnavul. Fierbințeala scade, durerile pier, bolnavii cer repocare și încep a se însdreveni.

Nu toate cazurile de vărsat sunt însă la fel! De cele mai multe ori boala se desfășoară cum am arătat mai sus, adeseori însă ea este mult mai grea, încât duce la moarte în câteva zile. Aceasta se întâmplă mai ales când beșicutele se umplu și cu sânge, adică atunci când avem așa-numitul *vărsat negru*. Uneori boala dă naștere la diferite *complicațiuni*, dintre cari cele mai dese și cele mai primejdioase sunt *pneumonia* (aprinderea de plămâni), *pericardita* (aprinderea de pelița inimii) ori *aprinderea de rinichi*.

Toate cazurile de variolă *trebuie înștiințate* BCU Cluj / Central University Library Cluj *îndată autorităților* pentru luarea măsurilor de apărare. Bolnavul trebuie ținut *separat*, grijit bine și pus fără zăbavă sub supravegherea doctorului. Cei din jurul bolnavului trebuie *îndată vaccinați*, pentru a-i feri de molipsire, iar în caz că s'ar ivi mai multe cazuri, *întreaga populație a comunei trebuie vaccinată din nou*. Cea mai bună măsură, care ne ferește de boală este ca să ne supunem legii și atunci când suntem chemați cu copiii la tăiere de bubat, să ne înfățișăm fără frică și pătrunși de însemnătatea acestei măsuri atât de prețioase. În

felul acesta vom fi siguri că ne-am împlinit datoria față de lege, dar mai ales față de noi înșine și față de sănătatea și viața copiilor noștri.

Varicela (Dărsatul de vânt).

Este o boală foarte molipsitoare și bătute mult printre copii. Spre noroc însă este cea mai ușoară dintre toate boalele molipsitoare. Vărsatul de vânt sau varicela nu are nici un fel de legături cu variola și *vaccinările contra variolei nu scutesc și față de această boală.*

Boala se arată prin aceea, că se ivesc pe corp ici-colo, mici beșicuțe, cari cuprind un fel de apă destul de limpede. Deodată cu aceste beșicuțe, cari sunt destul de rari, copilul se simte fără voie de joc, are uneori și puțină fierbințeală. Alteori copiii nici nu iau în seamă boala și își urmează traiul ca mai înainte fără să se plângă de vreo durere.

Beșicuțele după câteva zile încep să se usuce, în altă parte a corpului ies însă altele, așa că în același timp se întâmplă să zărim

beșicuțe de tot proaspete, alături de altele uscate.

Boala, de regulă, trece fără nici o urmă în decurs de câteva zile.

Totuși este bine dacă ținem copilul bolnav câteva zile în pat, îi dăm mâncare ușoară și ne îngrijim ca să aibă căldură potrivită. Pentru uscarea beșicuțelor folosim *pudră de talc*, ori altfel de pudră obișnuită. De alte doctorii, de obicei, nici nu avem lipsă.

După vindecare, este bine, dacă curățăm bine odata în care a stat bolnavul, iar lucrurile cu care a venit în atingere le desinfecțăm.

Febra tifoidă (Lingoarea, Tifosul).

Tifosul este una dintre boalele molipsitoare cele mai răspândite și mai temute.

Boala este cauzată de un bacil (Bacilul lui Eberth), care se găsește în număr mare în *sângele* bolnavului, în cele dintâi 10 zile de boală, iar mai târziu mai ales în deșertările lui: în *scaun* și în *urină*.

Molipsirea se face de regulă prin diferite *mâncări* sau *beuturi* infectate cum este:

laptele, untul; legumele ori apa de beut, sau se face prin atingere nemijlocită cu bolnavul, sau cu rufele murdărite de el.

Timpul care trece dela molipsire și până la ivirea celor dintâiu semne de boală, adecă *perioada de incubațiune* a boalei este în mijlociu cam 2 săptămâni.

Boala se arată pe *încetul*, prin dureri de cap, oboseală mare și fierbințeli. Fierbințelile, la început sunt mici, 37.5° — 38 grade, pe încetul însă, ele se urcă până la 39 și chiar 40 de grade. În acest timp de urcare *treptată* a fierbințelilor, bolnavul se simte tot mai rău, își pierde cu desăvârșire pofta de mâncare, limba îi este încărcată și albă, uneori se încule la scaun, iar alteori suferă, din contră, de urdinare.

Starea aceasta ține cam timp de o săptămână. După o săptămână starea bolnavului devine și mai grea; cei mai mulți intră într'un fel de toropeală, încât dorm aproape într'una, aiurează, vorbesc pustiu, nu mânâncă aproape nimic, iar fierbințeala se ține nemișcată mereu la 39.5° — 40 de grade.

În acest timp bolnavii de regulă suferă de urdinare, asemănătoare cu zeama de

pepene, slăbesc văzând cu ochii, iar dacă îi privim pe pânțele, observăm niște pete mici roșii, cari se ascund la apăsarea cu degetul.

Starea aceasta grea ține în mijlociu cam 2 săptămâni, după care timp fierbințele încep să scadă treptat-treptat, așa precum s'au urcat la începutul bolii, și în decurs de 7—10 zile, de obicei, temperatura este normală. Bolnavii pe măsură ce le scade temperatura, se simt tot mai bine, se trezesc din toropeala de până atunci, privesc cu interes în jurul lor și încep să ceară de mâncare.

Aproape toți bolnavii de tifos se găsesc foarte slăbiți și istoviți la sfârșitul boalei, încât le mai trebuie odihnă și îngrijire bună, cel puțin încă 2—3 săptămâni, până ce se întremează cu desăvârșire.

După boală, cei mai mulți au o poftă mare de mâncare și de regulă se însdrăvenesc și se îngrașă, chiar mai mult decât erau înainte de boală.

Nu toate cazurile de tifos decurg însă în felul arătat mai sus!

Uneori, mai ales copiii, fac boala ușor de tot, aproape că o poartă pe picioare, iar alteori, mai ales cei în puterea vârstei, se îmbolnăvesc greu de tot. La unii ea ține 2—3 luni, în care timp fierbințeala le scade și se urecă din nou, ca și când ar începe boala chiar dela început. În astfel de cazuri spunem că *boala a recidivat*.

În decursul unui tifos se mai pot ivi și o mulțime de *complicațiuni*.

Cele mai multe complicațiuni se ivesc la sfârșitul săptămânii a 2-a și în săptămâna 3-a de boală. Dintre complicațiuni cea mai deasă și în acelaș timp cea mai primejdioasă este *hemoragia* (sângerarea) și *perforația* (plesnirea, spargerea) *intestinală*.

Sângerarea se produce așa, că rănille cari sunt pe intestinul subțire, (mațul subțire), ating vreo vână care, spărgându-se, se scurge sânge. Bolnavul deodată se îngălbenește la față, îl trec sudori reci, îl apucă chiar amețeli, iar pulzul îi bate foarte repede. Fierbințeala deodată cade la 36 grade, sau chiar și mai jos, iar dacă privim scaunul bolnavului, vom vedea că este *negru* ca păcura ori cerneala. *Dacă nu se scurge sânge prea*

mult, bolnavul trece peste pericol, dacă sângerarea este însă mare, ori ea se repetă, atunci și viața ajunge în primejdie.

Când rănila din intestine sunt adânci, ele pot *sparge* peretele intestinului și atunci se revarsă în pânțecă cuprinsul infectat al intestinelor, se face o *peritonită* (aprindere de pelița mațelor), care în toate cazurile duce în decurs de 2—3 zile la moarte.

În afară de aceste complicațiuni foarte primejdioase se mai pot ivi și altele ca aprindere de plămâni (*pneumonie*), sau inflamația vinelor dela picioare (*tromboflebită*), cari dacă sunt îngrijite și tratate bine, de cele mai multe ori se vindecă în timp de 3—4 săptămâni.

Precum vedem tifosul este o boală dintre cele mai primejdioase, așa încât vom căuta pe toate căile să ne păzim de molipsire.

Bolnavul de tifos trebuie *izolat* (separat, deschilinit), iar tot cu ce el vine în atingere trebuie *desinfecat*. Persoana care îngrijește bolnavul va purta un *halat* care să-i acopere întreaga îmbrăcămintă, se va spăla foarte des pe mâni și se va feri de a veni în atingere cu cei sănătoși.

Cea mai bună măsură de apărare este *vaccinarea*, care în războiu a dat cele mai strălucite rezultate. Într'un sat ori oraș, unde sunt cazuri mai multe de tifos, adecă unde avem o *epidemie*, ne vom supune cu toții vaccinării, care ne va feri de boală. Dacă este bănuiala, că boala se întinde dela vreo fântână molipsită, aceasta o vom încheide, iar oamenilor le vom spune că apa de beut să o *fiarbă* și să o răcească înainte de folostre.

La fiecare caz de tifos trebuie să chemăm fără zăbavă doctorul și să împlinim întru toate prescripțiunile lui.

Holera (Holera-asiatică).

Holera este una dintre cele mai temute boale molipsitoare. Ea bântuie aproape fără întrerupere între popoarele din Asia, la noi se ivește de obicei numai în timp de războiu, când este mai înfricoșătoare, chiar decât inamicul de pe front. Dacă nu se iau măsuri din vreme, boala se întinde foarte repede și seceră mii și mii de vieți omenești.

Holera este produsă de un *bacil*, care se găsește în număr foarte mare în *scaunul bolnavilor* atinși de această boală. Moltipsirea se face prin apă, mâncări, fructe, legume etc. cari au venit în atingere cu omul bolnav. Adeseori boala se răspândește prin *muște* sau prin așa-numiții *purtători de germeni* (oameni cari fără să fie bolnavi, poartă în ei bacilul holerei).

Copiii se îmbolnăvesc mai rar, bătrânii însă, precum și acela cari trăiesc în mizerie și sunt slăbiți, iau boala foarte ușor.

Dela data moltipsirii până la ivirea celor dintâiu semne de boală (*stadiul de incubație*), trec dela câteva ore până la cel mult 5 zile. Boala începe *deodată*, cu *urdinare* (diaree) obișnuită, care însă obosește bolnavul foarte mult. După câteva ieșiri obișnuite, deodată (adesea apucat chiar în somn), bolnavul capătă *dureri mari și tăeturi* (sgârceiuri, crampe) *în pânțele*, și simte nevoia de a ieși afară, unde se golește, încât i se pare că nu mai are nimic în mațe. Din acest moment bolnavul are *scaun foarte des*, care la început este de culoare galbenă, mai târziu devine verzui, apoi cenușiu, alburtu și în cele

din urmă ia înfățișarea unei *ape murdare cum este apa în care se spală orez*. Toate aceste teșiri dese sunt împreunate cu *dureri groaznice și tăieturi în pânțele, bolnavii se strâng ghem de durere și încep să și verse*. La început varsă mâncări, mai târziu venit și apoi se opintesc numai degeaba și nu mai pot scoate nimic, stomacul fiind complet gol.

Urinarea se împușinează din ce în ce mai mult, pânăce bolnavul se încuie de tot, ne mai având nici o picătură de ud. Pânțele i se scobește ca o albie, pielea corpului se răcește și se îngălbinește. Ochii sunt duși în fundul capului, în jurul lor se văd cearcăne vinete, nasul se ascuțește și toată fața bolnavului este ca de mort.

Bolnavul *slăbaște foarte repede* și în mod îngrozitor, mâinile și picioarele i se învinețesc, vocea i se răgușește, până ce aproape că se stinge cu totul. Bolnavul este chinuit de o sete grozavă, orice înghițitură de apă o varsă însă îndată. Tot timpul acesta cu toate chinurile care le îndură bolnavul, el își păstrează cunoștința și își așteaptă nepăsător moartea.

Toate acestea se petrec foarte repede; uneori moartea vine în câteva ceasuri, alteori după câteva zile. Cei voinici și altfel sănătoși, birue boala aceasta îngrozitoare și cu încetul, în decurs de câteva săptămâni se vindecă, cei mai slabi însă nu se pot lupta cu boala și sunt răpuși de ea în timpul cel mai scurt. *Cam 50% din toți câți se îmbolnăvesc mor fără a li-se putea da vreun ajutor.*

Față de primejdia holerei trebuie să luăm cele mai întinse măsuri de apărare! Orice bolnav bănuț trebuie imediat *anunțat autorităților* și trebuie *deschilinit* de cei sănătoși, cu cari nu este lertat să mai vină în atingere. Toate obiectele cu cari bolnavul a venit în atingere, trebuiesc fierțe și desinfectate, iar toți cei din jurul bolnavului, trebuiesc de aproape supravegheați de către medic.

La ivirea celui dintâiu caz de holeră toată populația dinprejur, *trebuie vaccinată numai decăt.* Prin această măsură în cele mai multe cazuri, reușim să oprim dela început întinderea acestei molimi primejdioase.

Bolnavul atins de holeră trebuie îngrijit bine și ținut în odaie caldă, unde prin sticle cu apă caldă, sau cărămizi calde, vom căuta să încălzim corpul cât mai bine. Pierderea mare de apă care o suferă bolnavul prin urdinarea și vărsătura deasă, o înlocuim prin clizme mari, făcute cu ser artificial. Nu ne vom putea însă lipsi aproape nici odată de sfatul și ajutorul medicului, pe care trebuie să-l chemăm fără întârziere la fiecare caz.

Dizenteria (Urdinarea cu sânge, Pânticăria cu sânge).

Dizenteria este o boală destul de grea și se ivește des mai ales în timpul verii.

Boala este pricinuită de niște germeni-baccili, numiți după numele celor ce i-au descoperit: baccili lui Flexner, Shiga și His. Acești baccili se găsesc în număr foarte mare în scaunul bolnavilor, de unde ei se răspândesc prin ajutorul muștelor sau prin atingere nemijlocită. Muștele cari se așează pe astfel de scaun duc baccili și îi însămânțează pe toate locurile, mai ales pe di-

feritele mănăcri, cari dupăce sunt folosite de cei sănătoși, pricinuieste molipsirea cu dizenterie.

Dizenteria se poate lua la orișicine, mai ușor se îmbolnăvesc însă, cei ce trăiesc îngrămădiți și în necurătenie.

Boala începe de obicei *deodată*, pe neașteptate, cu *dureri mari* în pânțece, cu *urdinare deasă* și *fierbințeli* de 38—39 grade. Bolnavii sunt cuprinși de *strânsori* și dureri grele (cârcei) în pânțece și trebuința de a ieși foarte des afară cu scaunul. Durerile fi îndeamnă la opinteli mari, scaunul este însă *foarte puțin*, are miros de carne crudă și se compune numai din o materie ca *flegma* sau mucii și este amestecată cu *sânge*.

Trebuința de a ieși afară, este tot mai mare, uneori bolnavul iese tot la câte o jumătate de oră și totdeauna este cuprins de sgârciuri și dureri sfâșietoare în pânțece. Pofta de mâncare pierе cu desăvârșire, bolnavii slăbesc foarte iute, li se lungește fața, li se scufundă ochii în orbite, au mereu fierbințeli și se plâng de sete mare.

Starea aceasta grea ține, de regulă, câteva zile (4—6), când durerile încep să vină

mai rar, teșirile afară încă se răresc, iar fierbințeala scade treptat. Deodată cu aceasta și scaunul se schimbă, el se face mai încheșat și se golește mai cu ușurință.

În unele cazuri boala se prelungește la câteva săptămâni, iar alteori, în loc de ușurare, boala se întefțește, bolnavii slăbesc până la piele și oase, li se răcesc mâinile și picioarele și în cele din urmă se prăpădesc.

Se întâmplă uneori, că în decursul bolii se umflă încheeturile, mai ales genunchii și în astfel de cazuri, boala se prelungește mult și se vindecă anevoie.

Bolnavul de dizenterie trebuie *separat* (izolat) de către cei sănătoși, iar lucrurile cu cari el vine în atingere (vase, linguri, albituri de pat, rufărie) trebulesc bine *desinfectate*. O grijă deosebită trebuie să avem față de scaunul bolnavilor, pe care îl desinfectăm cu lapte de var, iar muștele le stârpim prin orice mijloc ne stă la îndemână. Un bun leac în contra muștelor este *oleiul de ricină*, la care punem nișel zahăr și 2—3 picături *oleiu de croton*. Muștele cari gustă din această mâncare, mor îndată.

La orice bolnav de dizenterie vom chieama fără întârziere doctorul și vom urma întru toate prescripțiunile lui. Bolnavul trebuie ținut în cea mai mare curățenie și va urma o *dietă strictă* după prescripțiunile medicului și după puțină va primi injecții cu *ser* în contra dizenteriei, care de cele mai multe ori aduce *vindecarea* neîntârziată.

Difteria (crupul difteric, buba în gât, gâlcii).

O boală care mai de mult era una dintre cele mai răspândite și mai periculoase, cu deosebire pentru copiii mici până la vârsta de 10 ani și care în timpul din urmă, de când i se cunoaște leacul, se ivește tot mai rar și nu mai seceră atâtea vieți omenești ca mai înainte.

Boala se răspândește prin niște vietăți mici — *baccilii difteriei sau baccilii lui Löffler*, — cari se găsesc în număr mare în *gâtul* celor atinși de boală, dar adeseori și în a celor sănătoși, cari au venit în atingere cu bolnavii de difterie. Baccilii aceștia pe cari bolnavul îi răspândește în jurul său prin tusa,

strănutare, flegmă etc. ajung în nasul sau gâtul copilului sănătos, acolo se înmulțesc repede și produc boala cu toate semnele ei.

Cele dintâi *semne de boală* sunt: ușoare dureri în gât, dureri de cap, fierbințeli și uneori vărsări. Dacă privim în gâtul copilului¹ vedem că mandulele (gâlcile) îi sunt roșii și umflate, iar pe ici pe colo vedem câte o pată mică albă. Aceste pete cresc foarte iute, încât după un timp tot gâtul se arată acoperit de o *pieliță albă*, sidifie, care se desface greu de pe mandule și lasă în urma ei un loc sângerat. În acest timp bolnavul se simte tot mai rău, are fierbințeală mare (39--40 grade), i se umflă grumazul și în afară, nu poate înghiți, se simte obosit, nu mânâncă mai nimic și este foarte speriat și neliniștit.

Când boala se întinde și pe gâtleej, copilul bolnav abia capătă aier, răsuflă greu de tot și foarte repede, adeseori îl îneacă tusa, care este răgușită și se aseamănă cu lătratul unui câine răgușit.

Difteria poate să se întindă și la nas în care caz se astupă nările, nu poate răsufla pe nas și are o scurgere urâtă galbenă-

vierzuie. Dacă bolnavul este lăsat fără îngrijire medicală, boala se întetește, fierbințeala crește, nu mai poate înghiți de loc, sau se înădușe, nemai putând răsufla de loc. De multe ori otrăvurile cari le fabrică baccilli difteriei, atacă inima ori rinichii și copiii mor din această cauză.

Pe cât este de primejdioasă difteria, dacă o lăsăm fără nici o îngrijire, pe atât de ușor este să ne ferim de molipsire, sau să ne vindecăm, dacă chemăm doctorul fără nici o întârziere.

Bolnavul de difterie trebuie *izolat*, deschilnit de cei sănătoși, tot ce ese dela patul bolnavului trebuie *desinfecat* și avem datoria de a *înștiința* și chema doctorul fără zăbavă.

Doctorul după ce constată boala va lua toate măsurile cuvenite, cari trebuie să le urmăm cu sfințenie. Înainte de toate el va face *injecții cu ser* celui bolnav, dar și celor sănătoși din jurul bolnavului, pentru a-i feri de molipsire. *Aceste injecții, dacă sunt făcute bine și din vreme produc adevărate minuni.* Mai întâi că cei sănătoși nu se mai molipsesc, iar bolnavul, după o injecție sau două, uneori în câteva ceasuri, se întoarce spre

bine. Fierbințeala scade, durerile din gât se ușurează, ptețile se desfac, răsuflarea se face iarăși regulată și în câteva zile bolnavul se însănătoșează cu desăvârșire.

În timpul din urmă s'a găsit un mijloc, prin care se poate spune înainte dacă cineva este simțitor față de boală ori ba. Acest lucru este de foarte mare însemnătate, fiindcă în caz că boala se ivește în vr'un sat ori oraș, toți copiii sănătoși pot fi cercetați și aceia cari se găsesc simțitori, vor fi *vaccinați* (oltoiți) din vreme și astfel vor fi cu siguranță feriți de molipsire.

În orice caz, care ne dă bănuială de difterie, avem deci sfânta datorie de a înștiința *îndată* medicul și a urma fără șovăire toate cele rânduite de el.

Gripa (Gripa spaniolă, Influența).

Gripa este o boală molipsitoare. Este poate cea mai molipsitoare dintre toate boalele, luându-se cu mare ușurință dela un om la altul. Este de ajuns să stăm în aceeași odaie cu omul bolnav, să respirăm acelaș

aior, sau să mâncăm la aceeași masă, pentru ca să ne îmbolnăvim.

În cârciumă, la ospăț, în școală, în biserică sau ori unde ar fi mai multă lume strânsă la un loc, este destul dacă unul singur este bolnav de gripă, care tușește, sculpă, ori strănută, ca alții 10 să se molipsească de boală și să se îmbolnăvească pe loc. Boala se ia mai ales prin atingere cu omul bolnav, prin stropii de strănut ori tusă, ori chiar și numai prin vorbire de aproape cu cel atins de boală.

De obicei tu când se îmbolnăvește unul dintr'o casă, nu peste mult vom afla că pe rând au luat boala și cei din jurul lui. De la cei din casă o iau apoi vecinii sau rudentile, cari trec pe acolo, iar de aici se întinde mai departe în tot satul.

Cel atins de boală se simte *dintr'odată* rău. Îl ia cu friguri, are dureri de cap, dureri în șale, în mâni, în picioare și capătă fierbințeli mari. Cei mai mulți dintru început strănută, capătă guturaiu și tușesc o tusă seacă și foarte supărătoare. Bolnavul se pune la pat, își pierde pofta de mâncare și nu mai este bun de nimic. De cele mai multe

ori starea aceasta ține 5—6 zile, după care timp fierbințelile scad treptat, bolnavul asudă mult și se simte mai ușor, pierzând pe încetul și durerile.

Cu toate că fierbințelile pier, bolnavul încă multă vreme nu se simte bine. Obosește repede, nu are poftă de mâncare și abia după 1—2 săptămâni se poate apuca iarăși de lucru.

Adeseori boala nu decurge așa de ușor cum am arătat mai sus. Fie că cel atins de gripă, este de felul său mai slab, ori că boala l-a cuprins cu mai multă putere, se întâmplă că după 3—4 zile, când ar crede că i se va face mai bine, din contră, se simte mai rău, fierbințeala se întefește și mai mult, tușește tot mai greu, răsuflă greu, are junghiuri în piept și bolnavul dă în *pneumonie*, adică *aprindere de plămâni*. Această *complicațiune* este apoi foarte periculoasă și adeseori se isprăvește prin moartea bolnavului. În anul 1918 cei mai mulți bolnavi de gripă au murit în *pneumonie*, care a avut un decurs grav și cu mult mai rău ca în aprinderile obișnuite.

Se pune acum întrebarea, cari ar fi măsurile de apărare în contra acestei *molime* primejdioase?

Înainte de toate ne vom feri de a veni în atingere cu aceia despre cari știm că sunt atinși de această boală. În timp de *epidemie*, vom șede frumușel acasă, vom ținea în jurul nostru cea mai mare *curățenie* și nu vom intra nici în cărciumă, nici la șezătoare și nici într'alt loc, unde se adună lume multă și de tot felul. Vom aierisi des odăile în cari locuim, ne vom spăla mâinile de mai multe ori pe zi și ne vom clăti gura și gâtul cu apă calduță în care punem câte *1 linguriță de sare sau apă oxigenată*.

Ne vom feri de *răceli*, iar când suntem siliți totuși să stăm între oameni mai mulți, cari vorbesc, tușesc și strănută, ne vom păzi și vom ținea o batistă curată înaintea gurei și nasului.

Dacă se întâmplă să avem în casă un bolnav de gripă, îl vom deschilini de către cei sănătoși, ne vom feri să ne strănute ori să ne tușească în față și nu vom întrebuița aceleași vase de bucatărie.

În caz de boală, vom chema întotdeauna medicul, iar până la sosirea lui ne vom așeza la pat, în odate curată și caldă. Vom lua ceaiuri calde, vom lua *prafuri de aspirină și chinină* și vom căuta să asudăm cât mai bine. În caz de fierbințeli mari, facem *compresse* cu cearceafuri muiate în apă rece și stoarse bine. După trecerea fierbințelilor încă cel puțin 2—3 zile vom sta însă în pat.

Tusa convulsivă (tusa măgărească, buduhala).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Boala numită tusa convulsivă sau tusa măgărească ori buduhală, o capătă mai ales copii până la vârsta de 6 ani, se întâmplă însă uneori, că se îmbolnăvesc și oameni mari, ori chiar bătrâni.

De obicei se întâmplă așa, că într'un oraș ori într'un sat suferă *cam în același timp mai mulți copii* de tusa măgărească, iar într'o casă cu mulți copii, dacă unul se îmbolnăvește, de regulă în scurtă vreme capătă și ceilalți boala. Aceasta dovedește

că boala aceasta este *molipsitoare*, se ia dela un copil la altul și așa se întâmplă că avem apoi de a face cu așa-numitele *epidemii de tusa măgărească*.

Azi știm că boala este pricinuită de niște „*microbi*“, cari se găsesse în stropii de scuipat ori flegmă, pe cari îi tușește cel bolnav și cari venind în atingere cu cel sănătos îl molipsește și pe el de boală.

Boala începe ca o *răceală obișnuită*, cu *guturai*, puțină *fierbințeală* și *tusă ușoară*, care însă nu trece ca o *tusă obișnuită*, ci se întetește pe zi ce merge tot mai mult. După 10—14 zile tusa își schimbă felul de până atunci, ea devine mai grea și mai iute, este *întretăiată de răsuflarea grea, șuerătoare și se isprăveste prin vărsare*. Un astfel de *atac sau acces*, copilul îl simte de obicei înainte, el întrerupe jocul, aleargă la mamă-sa, ori se prinde de scaun, masă ori alt obiect mai apropiat și tușește greu, până ce i se învinețesc buzele, i se umflă obraji și i se înroșese ochii, cari îi și lăcrimează. Tusa este întreruptă de răsuflări afunde, prelungite și șuerătoare, iar la sfârșitul tusei, co-

pilul *varsă* flegmă cu bale, uneori amestecate și cu sânge și toate mâncările ce le are în stomac.

După ce trece un astfel de atac, care poate ținea câteva minute, copilul se simte istovit, își revine însă repede și își urmează jocul mai departe. Astfel de atacuri vin mai multe în decursul unei zile, ele sunt uneori mai rare, 10—15 pe zi, alteleori mai dese, când poate avea și 50—60 într'o singură zi. În decursul nopții, atacurile sunt de obicei mai dese ca ziua.

Starea aceasta convulsivă ține de regulă 4—6 săptămâni, ea se poate însă prelungi și până la 2—3 luni. Dela un timp atacurile încep a se *rări*, ele își mai *pierd și din tărie*, și copiii încep a se nutri mai bine, nu mai varsă și pe încetul se întremează.

Spre noroc în cele mai multe cazuri, mai ales când cel bolnav este bine dezvoltat și a fost mai înainte sănătos, boala nu este primejdioasă și se vindecă mai curând sau mai târziu, fără nici o urmare mai rea pentru copil.

Când cel atins de tusa măgărească se întâmplă însă să fie un copil mai slăbuț ori

bolnăvicios, boala se poate *complica prin aprinderea de plămâni ori năduf* sau poate trece chiar în *tuberculoză (oftică)* și să-i pricinuiască moartea.

Se naște acum întrebarea, *că ce este de făcut* în caz când avem o epidemie de tusa măgărească? Știind că avem de a face cu o boală molipsitoare, avem datoria *de a feri* înainte de toate pe cei sănătoși de a *veni în atingere*, sau în apropierea celor bolnavi. Copilul bolnav îl vom ținea *despărțit* de cei sănătoși, nu-i vom culca în aceeași odăte și nici nu-i vom lăsa să se joace împreună. Dacă avem puțința, pe cei sănătoși îi *trimitem de acasă* și-i vom ține la vreo rudă ori în gazdă, până ce se vindecă de ispravă, cel atins de boală.

În felul acesta vom reuși de cele mai multe ori să ferim de molipsire pe cei sănătoși și să ne cruțăm o mulțime de neajunsuri și cheltueli.

Pe cel bolnav îl vom ținea, câtă vreme este cu fierbințeală, *la pat*, în odăte *bine airisită* și în cea mai mare curățenie. Îl vom feri *de praf, de fum și de răceli* și vom grijii

ca copilul să nu fie supărat prin nimic. Îi vom da să mănânce *des* și numai mâncări ușoare și ne vom năzui să-l hrănim îndată după ce i-a trecut câte un atac și când știm că 1—2 ceasuri nu va mai vărsa. În decursul atacului, vom fi în ajutorul copilului cu vorbe blânde, îi vom sprijini capul și vom griji, ca să nu se murdăreacă cu vărsăturile cari le lapădă.

Dintre doctorii, sunt bune la început *chinina* (de 2—3 ori în zi câte 10 centigrame), *antipirina*, (20—30 centigrame, după etatea copilului), ori *bromoformul* (câte 5—10 picături, odată la zi). Mai târziu se dau diferite siropuri ca *Pertusin* ori *Sirolin* sau *picături Pilea* (2 ori câte 2—3 picături pe zi). *Schim-barea de aier* și petrecerea numai în aier bun și curat, ajută foarte mult și scurtează boala simțitor și este prin urmare cel mai prețios medicament.

Când avem de a face cu copii debili, cari înclină spre complicațiuni, nu vom zăbovi a căuta dela început sfatul medicului, la fel vom face în toate cazurile când boala se prea lungeste.

Profita epidemică. (Oreillon, Urechion).

Profita epidemică este una dintre boalele molipsitoare cele mai puțin primejdioase și care numai rareori se întinde în formă de *epidemie*. O răspândire mai mare se întâlnește uneori acolo, unde trăiește mai multă lume la un loc și anume în cazărmi, școli, internate etc.

Microbul boalei nu este încă cunoscut, știm doar atât, că boala se ia prin scuipat, flegmă, muci etc., de la omul bolnav la cel sănătos, și că poarta de intrare a microbului nevăzut, este prin gură sau nas.

Cam la 15—25 zile de la molipsire se ivesc cele dintâi semne de boală. Bolnavul simte puțină fierbințeală și fiori și observă că pe încetul i se umflă și îl doare obrazul, în partea din vecinătatea urechilor. Această umflătură poate să fie numai la o parte a obrazului, de cele mai multe ori însă, cuprinde amândouă părțile și crește în așa fel, încât schimonosește cu totul înfățișarea omului. Umflătura este împreunată cu dureri, mai ales la pipăit, nu arată însă nici o urmă de roșeață.

După 8 -10—15 zile, umflătura de regulă piere, bolnavul nu mai simte nici un fel de durere, iar obrazul își ia din nou înfățișarea lui obișnuită.

Se întâmplă uneori, că această umflătură să *supureze* (puroieze) după un timp oare-și-care, în care caz pielea se înrosește și umflătura, din cauza puroiului care s'a format într'ânsa, se înmoate. În astfel de cazuri boala trebuie îngrijită ca ori și care altă uimă ori absces, prin operație și pansamente zilnice.

Dintre *complicațiunile* cari pot veni în decursul boalei, amintim *orchita* (inflamația testiculelor) și *ovarita* (inflamațiunea ovarelor la femei) cari sunt împreunate cu dureri, din care cauză, ele trebuiesc bine îngrijite și tratate de către medic.

Complicațiunile înseamnă totdeauna o prelungire a boalei, din norocire însă, ele se ivesc foarte rar.

Pentru a se împiedeca înfinderea boalei, ne folosim de aceleași mijloace ca și la celelalte boale molipsitoare, și anume, ne vom îngriji ca bolnavul dela început să fie *izolat*, iar lucrurile cu cari el vine în atingere, să fie *desinfectate*.

Pentru umflătură întrebuițăm *compresă* cu apă sărată, sau apă de plumb și alifii cu camfor, ori ichtiol, peste cari punem un strat gros de vată, în așa fel ca să țină căldură cât mai bună.

În caz de complicațiuni, ținem bolnavul în pat și urmăm tratamentul prescris de medic.

Meningita cerebro-spinală-epidemică. (Aprinderea de creeri.)

Meningita este una dintre cele mai înfricoșătoare și mai primejdioase boale molipsitoare. Ea atacă cu deosebire copiii în etate fragedă și adeseori duce la moarte, între chinurile cele mai îngrozitoare.

Boala este pricinuită de un microb, numit diplococul lui Weichselbaum, care se găsește în nasul și gâtul celor bolnavi, dar adeseori și în al celor sănătoși, cari însă au venit în atingere cu bolnavul. Acești așa-numiți *purtători de germeni* sunt totdeauna mai primejdioși pentru răspândirea boalei, decât însuși bolnavul și cele mai multe molipsiri se fac prin purtătorii de germeni.

Boala, spre norocire, se ivește mai rar și numai ici-colo auzim că ea ar fi luat o întindere mai mare, în formă de *epidemie*.

După una, până în patru zile dela molipsire, bolnavul este deodată cuprins de *friguri*, i se urcă *fierbințelele până la 39—40* de grade, începe să *verse* și se plânge de *dureri mari de cap*. Durerile de cap se întetesc tot mai mult și se întind și dealungul *șirei spinărei* și cei mai mulți bolnavi *nu pot suferi lumina* și cer ca odata în care stau să fie întunecată.

Boala se întinde cu mare repeziciune asupra corpului întreg. După două-trei zile se *înțepenesc mușchii cefei*, așa încât bolnavul stă în pat ca răstignit și nu își mai poate apleca capul înainte. Înțepenirea mușchilor se întinde apoi și asupra trunchiului, încât bolnavul stă în pat *încordat ca un arc*, pântecul i se trage înlăuntru, formând ca un fel de scobitură, bolnavul se plânge de dureri în întreg corpul și tresare de durere la cea mai mică mișcare ori atingere.

Fierbințeala se ține mereu ridicată la 39—40 de grade, bolnavul nu mănâncă aproape nimic, *nu poate dormi, este grozav de nelii-*

niștit, scrâșnește din dinți, cade într'un fel de toropeală și adeseori sbiară sfâșietor, de durere.

Adeseori bolnavii lipsiți de ajutor din partea doctorului, își sfârșesc viața în chinuri mari, în câteva zile. Alteori însă boala se desfășoară mai încet și ține 2—4 săptămâni și încetul cu încetul, o dă spre vindecare; durere însă, de multe ori bolnavul nu se vindecă cu desăvârșire, ci rămâne cu anumite *defecte* în ce privește *văzul, auzul, ori chiar și limpezimea minții.*

Dacă boala este recunoscută din vreme, medicul ~~chemat~~ începe de îndată tratamentul cerut, făcând *injecții repetate de ser anti-meningococic în șira spinării și astfel de cazuri de cele mai multe ori se vindecă, de multe ori însă nici tratamentul acesta nu scutește pe bolnav de moștenirea grea a defectelor pomenite mai sus.*

Orice caz de meningită cerebro-spinală epidemică trebuie numai decât *anunțat* autoritățile și medicului. Bolnavul trebuie îndată *deschilinit* cu desăvârșire de către cei sănătoși. Toate rufe, hainele, vasele etc., cu cari bolnavul vine în atingere, tre-

buiese cu deamănuntul *desinfectate*. Nasul, gâtul și gura bolnavului, dar și a celor sănătoși cari sunt în casă cu el, trebuie mereu și de mai multe ori pe zi bine curățiți și desinfectați, fiindcă numai astfel vom putea pune stavilă întinderii acestei boale îngrozitoare. În acest scop ne vom folosi de oleu gomenolat și glicerină iodată 1:80, vom face gargarizme cu apă oxigenată și în general vom păstra cea mai mare curățenie.

Defecțele cari ar rămânea după vindecare, trebuie tratate în fiecare caz după prescripția medicului specialist.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Erisipel (Brânca, Orbalțul, Orbanțul, Focul-viu).

Erisipelul sau orbanțul este o boală care se capătă prin molipsire, cu microbi cari vin din diferite murdării, dar mai ales din puroiul rănilor infectate.

Când cineva are pe corpul său o rană cât de mică, chiar o sgârietură cât de neînsemnată, și din nebăgare de seamă se freacă sau se scarpină cu unghiile murdare,

foarte ușor se poate molipsi de erisipel. Cu atât mai vârtos se întâmplă acest lucru, dacă sunt răni mai mari, și se întrebuițează pansamente ori legături murdărite, sau dacă se umblă la rane cu degetele murdare.

După molipsire la 1—2 zile se ivesc cele dintâi semne de boală.

Bolnavul simte *fiori reci* în corp, capătă *fierbințeli*, iar pe locul molipsit simte arsuri și durere, și i se pare că pielea i se întinde. Pielea infectată se *umflă*, se *înroșește* și este *lucioasă*. Roșeața și umflătura se întinde în formă de *brâncă* foarte repede, și asupra pielii sănătoase, iar unde a trecut se formează uneori mici *beșicuțe*, cari cu timpul se sparg, golindu-se din ele o materie galbenă și subțire. Pe măsură ce erisipelul se întinde, bolnavul se simte tot mai rău, fierbințeala se urcă, îi pierde pofta de mâncare, iar uneori cade într'un fel de toropeală și vorbește pustiu.

De cele mai multe ori, erisipelul cuprinde obrazul omului, când prin roșeața și umflătura, care se produce, bolnavul își schimbă cu totul înfățișarea și adeseori boala trece

și asupra ochilor, punându-i în mare primejdie.

De cele mai multe ori, boala pe încetul merge spre vindecare, roșeața pielii dispare, umflătura pierе, fierbințelile scad și în urmă rămân mici semne cari însă se pierd și ele după un timp oare și-care. Uneori boala dă și anumite complicațiuni și anume pe locul molipsit se pot forma *flegmoane ori abscese* (uime, buboaie) cari trebuie necondiționat operate și îngrijite de medic; alteori bolnavul se trezește din cauza bolii cu o *nefrită* (aprindere de rinichi), care poate fi primejdoasă și în orice caz, cere îngrijire îndelungată.

Cea mai bună apărare în contra acestei boale este *curățenia*. De câte ori avem o rană pe corp, sau vreo sgărietură cât de mică, ne vom feri de a o atinge cu mâinile nespălate sau cu unghiile murdare. Fășiile și pansamentele, precum și apa care o întrebuițăm pentru răni trebuie să fie *sterilizată* sau în cel mai rău caz foarte curată. În caz de boală, va trebui să cerem sfatul și ajutorul medicului, care prin injecție cu ser antistreptococie, prin pansamente și me-

dicamente potrivite, ne va fi de ajutor. Un mijloc bun de a opri întinderea boalei, după ce ne-am molipsit, este de a unge cu tinctură de iod, de jur-împrejur, pielea sănătoasă, la depărtare de câțiva centimetri de pielea bolnavă, făcând astfel prin acest medicament un zid de apărare peste care boala nu va putea trece.

Tetanosul (Fălcărița, strânsul).

O boală foarte primejdtoasă, care din norocire însă se ivește mai rar și aproape nici odată nu bântuie în formă de epidemie.

Se capătă prin molipsirea cu un baccil, numit după numele învățatului care l'a descoperit, baccilul lui Nicolaier. Acest baccil se găsește de obicei în pământ: grădini, livezi, grajduri etc. unde ajunge prin deșertările animalelor, îndeosebi prin baliga de cal.

Baccilul pătrunde în corpul omului prin răni deschise, fie ele ori cât de mici, când aceste răni vin în atingere cu pământul sau baliga infectată. Pătruns odată în corpul omenesc baccilul fabrică niște *materii otră-*

vitoare, cari otrăvind corpul produc această boală înfricoșată, care se numește tetanos sau fălcăriță.

După molipsire la 4—41 de zile se ivesc cele dintâi *semne de boală* și anume din ce boala se arată mai de timpuriu din aceea ea va fi mai grea și mai periculoasă. Cele dintâi semne se ivesc pe *neșteptate*, prin aceea, că bolnavul simte că i se *înțepenesc pe încetul fălcile*, încât nu își mai poate deschide gura cum se cade. Această înțepenire (trismus) se pronunță tot mai mult, încât bolnavul ajunge să nu-și mai poată deschide gura de loc, așa că nu mai poate lua nici un fel de mâncare.

După înțepenirea fălcilor, încep să se *înțepenească și mușchii obrazului*, încât bolnavul capătă o înfățișare ciudată, ca și când ar râde mereu, însă un răs împreunat cu multă durere (răs sardonice).

Mai târziu înțepenirea se întinde *asupra cefei*, apoi a trunchului și picioarelor, încât cu timpul bolnavul *înțepenește cu totul*, așa că stă în pat îndoit ca un arc și proptit numai în ceafă și în călcâie.

Bolnavul în acest timp suferă cumplit; la cea mai mică fresărire corpul întreg se încoardă, cuprins de sgârciuri, capătă fierbințeli, nu mânăncă aproape nimic și slăbește văzând cu ochii.

Starea aceasta grea poate ținea mai multe săptămâni și adeseori se isprăvește prin moartea bolnavului. Dacă însă se începe de timpuriu un tratament cuminte din partea doctorului, pe încetul înțepenirea se ușurează, încordarea corpului (sgârciurile) se produc mai rar și mai scurte și așa pe încetul bolnavul se vindecă cu desăvârșire, în timp de câteva săptămâni.

Sunt însă și cazuri foarte grave, când moartea vine repede, în decurs de una două zile, mai ales când molipsirea se face prin vreo rană mai mare a corpului, ori prin bacili foarte mulți și virulenți.

Ca să ne putem feri de boală, trebuie să știm înainte de toate, că orice atingere cu pământul din curte, grădină ori pășune, îndeosebi a baligilor de cal, cu vreo rană deschisă a corpului nostru, ne poate pune viața în primejdie. Deaceea orice rană mică vom avea, în orice parte a corpului nostru,

o vom acoperi cu un pansament (legătură) potrivit și o vom feri de orice atingere cu pământul ori cu baliga. *Obiceiul trist de a se pune baligă pe rane deschise ori pe buricul copilului nou născut, trebuie să înceteze, fiindcă prin acest obicei de cele mai multe ori ne punem viața în cea mai mare primejdie.*

În caz că vr'o rană deschisă a corpului nostru, în urma împrejurărilor date, totuși s'a murdărit cu pământ sau baligă, ne vom adresa fără întârziere doctorului, care printr'o *injecție de ser* ne poate feri dintr'un început de această *molipsire periculoasă*.

Dacă totuși se întâmplă ca să observăm cele dintâiu semne de boală, nu vom întârzia să ne arătăm îndată medicului, ca prin *injecții de ser* făcute la timp și prin curățirea și desinfectarea răni să ne salveze viața dela o primejdie mare.

Cărbunele (Dalacul, buba neagră, antraxul, buba rea).

Dalacul este o boală multpsitoare obișnuită la animale, dar care adeseori se ia și la om.

Boala se răspândește prin puroiu, flegmă, scaun și sânge. Mai adeseori se îmbolnăvesc clobanii, măcelarii, argășitorii, cojocarii ori alți meseriași cari vin mai des în atingere cu piei de animale.

Cauza bolii sunt niște baccili lungi cari pătrund în corpul omului prin piele, prin răsuflare în plămâni, sau prin stomac, când se folosește carne dela animalul bolnav. După felul pe unde a pătruns baccilul în corp deosebim trei forme de cărbune și anume: *cărbunele pielei sau pustulă malignă ori bubă rea*; *cărbunele plămânilor și cărbune intestinal* sau de mațe.

Cărbunele pielei sau buba neagră se capătă cu deosebire la obraz și la mâini, adecă la părțile de corp pe cari omul le poartă descoperite. Dacă pielea are crepături, sgărieturi ori vreo mică rană și partea aceasta vine în atingere deadreptul cu anti-

malul bolnav, (măcelari, argăsitori), ori că este pișcată de vreo muscă venită dela vita bolnavă, molipsirea se face cu multă ușurință.

După 1—3 zile la locul pe unde a intrat baceilul se arată o *pată roșietică* care în câteva ceasuri se preface într'o *beșicuță* care cuprinde în sine o materie roșietică-gălbue. Beșicuța de regulă *nu doare*, dar mânăncă tare, încât cei mai mulți se scarpină fără voie. Prin scărpinare beșicuța se sparge, materia din ea se scurge și în loc se face o scoarță neagră și groasă, (bubă neagră) dar de jur-împrejurul ei pielea se umflă. Această umflătură, uneori este foarte mare, încât dacă este la obraz, schimonosește întru totul înfățișarea omului.

În cele mai multe cazuri, boala nu se oprește aici, ci otrava trece în sânge și îmbolnăvește corpul întreg. Bolnavul după 3—4 zile este cuprins de friguri, capătă fierbințeli mari, dureri de cap, asudă mult și uneori este cuprins și de diaree (urdinare). Dacă nu se face la timp un tratament medical, sânguitor și priceput, în cele din urmă bolnavul moare din cauza otrăvirii sângelui.

Când molipsirea s'a făcut pe calea aerului, prin răsufare de aer cu praf infectat de baccili, boala *atacă plămânii*.

Astfel de bolnavi capată fierbințeli mari, sunt cuprinși de friguri, răsufă cu mare greutate, tușesc mult, scupă *flegmă amestecată cu sânge* și cei mai mulți mor în câteva zile, în cele mai grozave chinuri.

Dacă cineva mănâncă carnea dela vita bolnavă de dalac (mai ales țiganti fac acest lucru) boala se sălășluște pe *intestine (mafe)*. Astfel de bolnavi sunt cuprinși deodată de dureri mari în pânțece, varsă și se pornește de regulă o *urdinare cu sânge*, care apoi în câteva zile îl slăbește cu desăvârșire.

Se pune acum întrebarea cum să ne ferim de molipsire și care este leacul tămăduitor?

Înainte de toate ne vom îngriji ca boala să nu se răspândească între animale și în acest scop ne ajutăm prin *vaccinările* (oltoirile) cari le fac veterinarii.

Intr'un caz de boală la om, ori cât de ușoară ni s'ar părea la început, chemăm fără întârziere medicul, care *printr'o injecție-două de ser* ne vindecă și ne apără astfel viața de o mare primejdie. Cazurile de dalac

suntem obligați a le declara organelor oficiale, pe cei bolnavi îi izolăm (deschilim), iar rușăria lor o desinfectăm cu grijă, pentru a preîntâmpna astfel și molipsirea altora.

Turbarea (Rabia, Hidrofobia).

O boală îngrozitoare, care se capătă prin mușcăturile, sgarțeturile sau linsăturile animalelor bolnave, cum sunt câini, lupi, pisici, vulpi, porci, etc. Cel mai obișnuit mod de molipsire este însă prin *mușcarea câinilor turbați*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Boala se ivește, de regulă, foarte târziu după mușcare; în orice caz timpul cel mai obișnuit este dela două săptămâni, până la câteva luni. Dacă mușcătura este la cap, boala de regulă se ivește mai iute și este și mai grea, dacă însă mușcătura este într'un loc mai depărtat, spre pildă la picioare, boala se ivește mai târziu. Cele dintâi semne de boală se ivesc pe *neășteptate* și anume bolnavul simte furnicături, înșepături și amorțiri, cari toate pleacă dela locul mușcăturii. Deodată cu aceste semne, bolnavul se plânge

de dureri de cap, are strânsuri în jurul capului și în ceafă, se simte obosit, fără voie de lucru, devine trist și fuge de lume.

Această stare ține câteva zile, după cari se arată boala în toată grozăvia ei. Bolnavul simte că îl apasă ceva în piept, nu poate răsufla în voie, suspină mereu, și deodată este prins de cel mai groaznic semn al acestei boale, care este *hidrofobia*.

Bolnavul aproape nu mai poate înghiți nimic, când vrea să bea sau să mănânce, capătă o strânsătură dureroasă în gâtlee și se înădușe. E de ajuns să vadă apa, sau să simtă o mică suflare asupra lui, fie de vânt, fie dela om, ca el îndată să se înece, să se înădușe, să privească în jur cu groază și să caute să se ascundă cu tot prețul. Mai târziu, bolnavii turbă de-abinelea, răcnesc, se sbat, izbesc în toate părțile, și în cele din urmă mor, în chinurile cele mai grozave.

Cea mai bună apărare în contra acestei boli îngrozitoare, este să ne ferim de orice atingere cu animalele cari sunt atinse, sau credem că sunt atinse de turbare. Când undeva în vr'un sat s'a ivit un singur câine turbat, trebuie să legăm toți ceilalți câini

din comună, și astfel să oprim de a mai putea fi periculoși pentru oameni.

Ori de câte ori cineva este mușcat de vr'un câine, se va anunța fără întârziere medicul, care va lua bolnavul în îngrijire și va supune câinele la vizita medicului veterinar.

Dacă știm că animalul a fost turbat sau avem cea mai mică bănuială, că ar fi putut fi turbat, avem datoria, ca fără întârziere, să ne ducem la cel mai apropiat institut anti-rabic, (Cluj, București), unde prin injecții făcute la timp, vom putea fi feriți de boală. Comunele sunt datorate a da transport gratuit, celor mușcați de câini turboți, iar statul asigură tratament gratuit în Institutele sale.

Tratamentul ne scapă de boală numai dacă este făcut din vreme, până ce nu s'a ivit încă nici cel mai mic semn de boală. Dacă boala a început, orice tratament este zadarnic, bolnavul este ursit să moară în chinurile cele mai grele. Deaceea în astfel de cazuri lucrul de căpetenie este să ne arătăm îndată medicului și să urmăm întocmai cele prescrise.

Paludismul. (Malaria, Frigurile, Frigurile de baltă, Frigurile palustre.)

Paludismul sau malaria este una dintre cele mai răspândite boale molipsitoare, mai ales în vechiul Regat, unde, după datele statistice, ar suferi cam 300.000 de oameni de această boală. În Ardeal ea s'a răspândit mai mult în timpul războiului, adusă de soldații de pe fronturile Galției și Italiei, dar mai ales de către aceia, cari au trăit timp mai îndelungat pe frontul din Albania.

Boala se răspândește prin mijlocirea țânțarilor și anume printr-un anumit soi de țânțari numit *Anofel*. Țânțarii viețuiesc de obicei în locuri băltoase și mlăștinoase, ei își depun ouăle în apele stătătoare, unde clocesc singure la căldura soarelui. Ei stau ascunși toată ziua odihnindu-se și numai seara își iau zborul, căutând după hrană.

Pentru răspândirea boalei sunt periculoși numai țânțarii de gen femeiesc, cari se hrănesc cu sânge, până când cei de genul bărbătesc se hrănesc cu plante și flori. Mai mulți țânțari se găsesc acolo, unde sunt ape stătătoare și mai cu seamă la gurile râurilor.

Localitățile învecinate acestor fel de locuri sunt de regulă bântuite de paludism.

Molipsirea se face prin *pișcăturile de țânțari*, cari deodată cu sângele omului bolnav sug și microbul sau parazitul acestei boale numit *hematozoar*. Acest hematozoar se dezvoltă în corpul țânțarului, și astfel dezvoltat, prin pișcătura țânțarului el este trecut în sângele omului sănătos. Omul sănătos la 10—14 zile după pișcătură începe să simtă cele dintâi semne de boală.

Molipsirea se face deci, dela om la țânțar și dela țânțar la om și astfel ni se lămurește și împrejurarea, că malaria bântuie numai primăvara, vara și toamna, iar în timpul iernei, când țânțarii sunt în adormire, boala stă pe loc.

La 10—14 zile după molipsire, boala se arată *deodată*. Bolnavul capătă un fior de frig în tot corpul, membrele i se răcesc, pielea se face ca de găină, începe să tremure, dinții îi elănțănesc în gură, bolnavul tremură în tot corpul, și nu se poate încălzi prin nimic. Cu tot frigul care îl simte bolnavul, dacă îi măsurăm temperatura corpului vom observa, că este fierbinte, și că are

fierbințeală de 39—40°. Aceste friguri țin cam $\frac{1}{2}$ —1 oră, după care bolnavul începe să se încălzească, aruncă de pe sine păturile și cojoacele cu cari a fost acoperit, iar mai în urmă începe să asude din greu. Prin această asudare, fierbințeala corpului scade repede, și la 4—7 ore dela începutul accesului de friguri, bolnavul se simte iarăși bine, aproape ca și mai înainte.

Abia trec însă 48 de ore și bolnavul, cam în acelaș timp și la aceeași oră este din nou cuprins de friguri, ca și pentru întâia dată. Dacă nu se face nimic pentru vindecare, aceste friguri se repetază în mod regulat aproape la aceeași oră, tot a treia zi, iar cu timpul din această cauză bolnavul slăbește și se anemiează foarte mult.

Sunt friguri cari vin cam în aceeaș oră în fiecare zi, și sunt cazuri când frigurile se arată tot numai la 4 zile odată.

În afară de aceste forme, mai este și o altă formă de paludism, mai ales prin Albania și unele părți ale vechiului Regat, când frigurile nu vin în mod regulat în anumite zile, ci foarte neregulat și în aceste cazuri boala adeseori este foarte greu de

recunoscut, chiar și de cătră medic. Astfel de bolnavi sunt de regulă foarte slăbiți, au fața galbenă, pământie, mulți capătă diaree și mai târziu li-se umflă picioarele.

Forma cea mai obișnuită de paludism care de obicei se întâlnește la noi în țară, este aceea a frigurilor, cari vin tot a 3-a zi, adecă forma numită de cătră medici *malaria terțiană*.

Combaterea acestei boale adeseori întâmpină greutăți foarte mari. Cea dintâie cerință este stârpirea țânțarilor, cari răspândesc boala. Acest lucru se poate face prin canalizări și irigații, cari dau scurgere apelor stătătoare, precum și prin secarea bălților și a mocirelor. În părțile bântuite de paludism se mai dau și anumite medicamente și anume: Doze mici (cam $1/2$ gr. la zi) de *chinină*, cari se iau în mod regulat de către cei amenințați de boală, în felul acesta corpul omului fiind scutit de molipsire.

Vindecarea se face tot prin *chinină*, care trebuiește însă luată în mod regulat, timp îndelungat, întocmai după cum o va prescrie medicul în fiecare caz.

Tifosul exantematic (tifosul negru, tifosul cu pete).

Pe lângă cholera și lingoare, tifosul exantematic sau tifosul cu pete este boala, care în timp de războiu, de obicei seceră cele mai multe vieți omenești. Mai de mult, aceste boale erau cei mai mari dușmani ai armatelor, cari plecau în război și aproape în toate războaiele muriau cu mult mai mulți soldați de aceste boale, decât de arme de foc. În războiul cel mare pentru Unirea tuturor Românilor, tifosul exantematic singur a secerat mai multe vieți omenești, decât toate mitralierele și tunurile cele mari ale armatelor austro-germane. Cu această ocaziune au căzut jertfă nu mai puțin ca 300 de mii de români și 4 francezi, pe lângă sutele de mii de soldați, ofițeri și civili, îngrămădiți în vâltoarea războiului, în luptă disperată pe teritoriul Moldovei.

Dela războiu încoace a mai bântuit această boală în grad mai mic în anii 1919 și 1920, iar de atunci foarte rar se mai întâlnește ici-colo câte un caz.

Știința doftoricească, cu toată strădania depusă, încă nu a putut descoperi microbul acestei boale înfricoșătoare. Ceeace se știe astăzi însă cu toată siguranța este, că boala trece dela om la om prin mijlocirea *păduchilor de haine* și foarte rar prin aceea a păduchilor de cap. Păduchele, care a pișcat un om bolnav de tifos exantematic, trecând asupra omului sănătos, trece și microbul boalei cu el și astfel să molipsește de boală. Știm dar azi cu toată siguranța că *răspândirea acestei boale se face prin mijlocirea păduchilor de haine și prin urmare ea se lățește acolo, unde este mai multă murdărie și unde oamenii nu se pot curăți în deajuns și viețuiesc împreună îngrămădiți.*

Dela molipsire, adecă dela pișcarea păduchelui molipsit și până la ivirea celor dintâtu semne de boală (*timpul de incubajie*), trec cam 12 zile, rareori chiar și mai mult, până la 3 săptămâni.

Boala începe *deodată*, de pe o zi pe alta bolnavul e cuprins de friguri și dureri mari de cap, capătă fierbințeli mari, dela 39—40 de grade, devine foarte neliniștit, nu poate dormi și adeseori se plânge de amețeli.

Starea aceasta grea ține cam două-trei zile și în acest timp bolnavul nu mănâncă aproape nimic, își pierde foarte repede puterile și adeseori, cuprins de fierbințeli, vorbește aiurea. Bolnavul este roșu la față, ochii i se înroșesc și lăcrimează, limba-i este uscată și prăjită și se plânge mereu de o sete mare.

După patru cinci zile încep să se arete pe corpul bolnavului *pete mici roșii albastri*. Aceste pete se ivesc mai întâi pe spate, pe piept și pe pânțele, de unde se întind apoi peste întreg corpul afară de față, gât și ceafă, cari rămân neafinse.

Dimpreună cu petele, se menține încă și starea grea a bolnavului cu fierbințeli mari până aproape de două săptămâni, când în multe cazuri fierbințeala scade deodată, bolnavul începe să se simtă mai bine, iar petele își pierd culoarea roșie, lăsând în urma lor niște semne albastre-negre (de aici numele de tifos negru). După scăderea fierbințelilor bolnavul se liniștește, începe să mănânce, asudă mult și în decurs de câteva zile se face sănătos.

Sunt însă, din nenorocire, o mulțime de cazuri grave, cari nu urmează mersul arătat mai sus și cari de regulă, încă înainte de împlinirea alor 15 zile de boală, mor cuprinși de fierbințeli foarte ridicate și într'o stare de mare neliniște.

Copiii și oamenii mai tineri și altfel sănătoși, de cele mai multe ori scapă cu viața, până când cei slăbiți de mai înainte și bătrânii de regulă mor de această boală grea.

În decursul boalei, pot să se ivească o mulțime de *complicațiuni*, dintre cari cele mai dese sunt pneumonia (aprinderea de plămâni), pleurezia (apă la plămâni) și aprinderea de rinichi.

În orice caz de tifos exantematic cea dintâi datorie este să *înștiințăm* autorităților cazul de boală, să *izolăm* (deschilnim) bolnavul de către cei sănătoși, să *desinfecțăm* și mai ales să *deparasităm* (despăduchem) întreaga locuință și îndeosebi toate hainele și rufăria în care s'ar putea găsi păduchi. Prin omorârea păduchilor și a ouălor de păduchi, în toate cazurile reușim să punem capăt cu siguranță și întinderii acestei boale primejdioase.

Pentru despăduchere întrebuițăm cu mare folos *petrolul și benzina, oleiul camforat 1 : 10, oleiul de terebentină 15 : 100*, cu ori-care dintre acestea ungând corpul întreg, dar mai ales părțile păroase ale corpului. Rufăria trebuie fiartă bine cu leșie, iar hainele de purtat trebuie date pentru desinfectare la etuvă.

Pentru vindecarea bolnavului nu ne putem lipsi niciodată de ajutorul medicului, ale cărui prescripțiuni trebuie urmate întocmai.

Febra recurentă (Tifosul recurent).

Tifosul recurent, ca și cel exantematic, se capătă prin *păduchi*. El se răspândește așadar, cu deosebire acolo unde trăiesc mulți oameni la un loc și unde nu se ține curățenie destulă, ca spre pildă în case sau bordeiuri țigănești, închisori, tranșeele soldaților pe front etc.

Boala este pricinuită de un microb în formă de tirbușon (sfredel) numit *spiril*, care se găsește în sângele omului atins de boală! Prin mijlocirea *pișcăturilor de păduchi spi-*

rilli sunt duși din sângele bolnavului în sângele omului sănătos, pe care îl molipsește și după 5-6 zile dela molipsire se ivesc cele dintâi semne de boală.

Bolnavul este deodată cuprins de friguri, se simte rău de tot, uneori varsă și capătă fierbințeli mari de 40—41 grade. Se plânge de dureri mari de cap și dureri în mușchii picioarelor, limba îi este încărcată, murdară și uscată și adeseori bolnavul este cuprins și de *gălbinare* (icter).

Această stare ține cam 7 zile după care timp iarăși deodată este cuprins de niște *asudări mari*, fierbințeala scade, și toate semnele de boală pier ca prin farmec. Bolnavul începe să se simtă bine, capătă poftă de mâncare și se pare că s'a vindecat cu desăvârșire de boală.

După 7—8 zile însă, *boala începe din nou*: iarăși friguri, iarăși fierbințeli și dureri de cap și picioare, cari țin de regulă *alte 7 zile*, când vine din nou asudarea și bolnavul o dă iarăși spre bine.

Astfel de *accese* (atacuri) se repetază de 3-4 ori după o altă și în cele din urmă,

dacă nu se ivește între timp vreo complicațiune, bolnavul se vindecă cu desăvârșire.

Dacă se ivesc complicațiuni cum sunt *pneumonia* (aprinderea de plămâni) sau vreo *sângerare* mai mare, bolnavul poate chiar muri. În general cam 2—4% a cazurilor se întâmplă să capete diferite complicațiuni și să moară, 96—98 la sută însă, de regulă să vindecă.

Ca cel dintâiu mijloc de apărare în contra acestei boale destul de grele, vom căuta să ținem cea mai desăvârșită *curățenie* și să stărpim fără întârziere păduchii din cuprinsul nostru. Este de mare însemnătate acest lucru, mai ales în timp de războiu, când boala se ivește între soldații de pe front!

Bolnavul afins de tifosul recurent trebuie arătat neapărat doctorului, fiindcă prin mijloacele cari le avem azi la îndemână se poate ușura și scurta foarte mult boala și se poate scuti bolnavul de multe suferințe.

Citiți carte bună românească!

În timpurile grele ce le trăim ne trebuie sfetnici de omenie și de ispravă. Multe gânduri năstrușnice cutreieră țara, multă sporovăială fără de nici un rost s'a cuibărit pe la noi — omul zilelor noastre simte trebuința de a fi sfătuit de cineva, purlat de dragostea față de semenii săi.

Ca să ajungem cetățeni vrednici ne trebuie multă sârguință, multă nizuință de a intra în legătură cu ce este curat, frumos și bun, fiindcă numai așa se va putea ridica patria aceasta și va fi în stare să țină piept cu cerințele vremii.

O *întrecere nobilă* — nobilă, lipsită de ghimpele veninos al invidiei! — o *colaborare cinstită*, între cei buni, din toate ținuturile alipite și între fostul Regat vechiu — o cât mai mare și mai sfântă slujbă spre *binele comun* — iată ce ni se cere nouă în zilele noastre, *dacă* vrem să ne mai și gândim.

Cum? va întreba unul și altul, nu gândim în de-ajuns? Nu! Dacă ne-am gândi mai adânc, n'am pierde timpul scump cu certuri sterpe și fără de sfârșit, între frați! Dacă am cântări bine cu mintea, nu ne-am izidi puterile învrăjbindu-ne, câtă vreme alte, mai grele și mai însemnate, întrebări bat la poarta conștiinței noastre de oameni. Dacă am deschilini binele de rău, am pricepe că cu vorba înveninată și cu datul „la mir“ nu vom putea răspunde cum se cuvine întrebărilor și nu vom putea duce la bun sfârșit stări de lucruri *arzătoare*.

Sfetnicii treji, sfetnicii buni, sfetnicii vrednici de ascultat, în orice clipă, vrea să trimită „Astra“ cultu-

rală în toate satele și cătunele românești. Sfetnici, cari să descrețească frunțile și să alunge pâcla sufletului și mucigaiul inimii.

Iată câțiva din acești sfetnici, apăruți în haine de sărbătoare, în „Biblioteca populară a Asociațiunii”, în a. 1931.

„Strigat-am către Tine, Doamne,
Și Tu de noi Te-ai îndurat,
Din noapte la viață nouă
Cu dreapta Ta ne-ai ridicat.

Aprins-ai al Dreptății soare,
Să dea lumină peste noi,
Din robii, cari au plâns de veacuri,
Se 'nalță neamul de eroi“.

Așa se începe colecția de „poezii naționale: „Ingerul a strigat“ a poetului nostru I. U. Soricu. (Nr. 181). Și ce frumoase și luminoase îndemnuri sunt în cele 20 de poezii, vrednice de declamat de mic și mare, la șezătorile și la festivalurile noastre! Fie că preaslăvese poeziile acestea umbra lui Tudor Vladimirescu, a lui Mihai Viteazul, a lui Andrei Șaguna, fie că se închină eroilor mucenici, căzuți pentru întregirea neamului, fie că descriu pe bătrânica „Mama Floare“, cea de 72 ani, care începe să slovenească buchile la vârsta ei, ca să poată ceti numele iubit al fiului ei pe crucea din cimitirul eroilor — totdeauna versurile acestea îți dau poftă de viață și te îndeamnă să îți fruntea ridicată, ca tinărul românaș, cu steagul într'o mână și cu paloșul într'alta, de pe coperta în color.

Ca să poți pricepe pe trei mari cântăreți ai neamului, pe Vasile Alecsandri, pe Gheorghe Coșbuc și pe Grigore Alexandrescu, n'ai decât să iai în mână broșura a doua (No. 182), scrisă de dl Ion Agârbiceanu, minunatul scriitor pentru popor. „Marii cântăreți“ a intitulat dl I. Agârbiceanu cele trei conferințe, cari se pot și ceti, dar pot fi și folosite de cei ce vreau să țină conferințe pe satele noastre. Broșura este

ășa fel scrisă ca să poată aduce foloase chiar și aceleia, care n'a auzit nimic până în ziua de astăzi despre acești trei mari scriitori ai noștri. Și poeziile reproduse îl vor apropia sufletește pe cetitor sau ascultător de ei. Aici găsim „Cânele soldatului“, („Rănit în războaie, soldatul căzuse și 'n puține zile chinuit muri“), „Toporul și pădurea“, „Boul și vișelul“, „Măgarul răsfățat“, „Umbra lui Mircea la Cozia“ („Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate...“), „Anul 1840“, „Rugăciunea“ — toate de *Alexandrescu*. Aici putem citi balada „Mănăstirea Argeșului“, „Semănătorii“, „Rodica“ („Purtând cofița cu apă rece pe ai săi umeri albi rotunjiți, Juna Rodică voioasă trece pe lângă junii semănători...“), „Iarna“, „Concertul în luncă“ — de *Alecsandri*. Aici avem poeziile „Noi vrem pământ“, minunata „Nuntă a Zamferei“, apoi „Decebal către popor“, „Voicșița lui Ștefan“, „Rugăminte din urmă“, („Ești schilav tot! Un cerșitor te 'ntoreai acum acasă...“) și „Mama“ („In vaduri ape repezi curg...“) de *Gh. Coșbuc*. Pe cine nu-l cuprind fiori de bucurie auzind sau citind astfel de poezii? Cine rămâne rece în fața unor astfel de scriitori, cu cari s'ar putea fãli orice neam?

Acelaș fior de mândrie se desprinde și din lectura broșurii a treia (No. 183): „*Arhanghelul dela Turda*. Icoane din istoria uciderii lui *Mihai Viteazul*“, de *pă. A. Nanu*. În 35 de capitole scurte, pline de vioiciune ne descrie autorul, care, nu este un începător, ci un priceput scriitor pentru popor și tineret, de ani de zile — viața sbuciumată a lui *Mihai Viteazul* din ultimul timp al vieții sale și uciderea lui din partea oamenilor lui *Basta*, la *Turda*.

Dacă am avut până acum sfetnicii literați, cu poezii și povestiri — în broșura a patra (No. 184) ni se apropie un sfetnic, medic trupesc, dl *Dr. I. Stoichiția*, ca să ne arate „*Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare*“. Într'o potrivită formă populară ne arată primejdia boalelor, ne arată cum ne molipsim, ne vorbește

despre „serurile“ ce trebuie să folosim, despre oltuire (vaccinare), despre desinfectare, apoi despre boalele: pojar (rugeolă), scarlatină, vărsat (variolă), vărsatul de vânt (varicel), febra tifoidă (tifos), coleră, disenterie, difterie, gripă, tusa convulsivă (măgărească), protifa epidemică, aprinderea de creeri, erisipel (brâncă), tetanos, (fălcăriță), cărbune (dalacul), turbarea, paludismul (frigurile de baltă), tifosul exantematic și febra recurentă (tifosul recurent).

Toate boalele acestea sunt descrise pe larg și li se arată doftoria. Țăranul și țărana cu scaun la cap vor face foarte bine să cetească această carte, care numai bine are să-i aducă, deschizând ochii în fața primejdiei amenințătoare.

Dela boalele trupului vom trece mai apoi la boalele sufletului. Intr'un număr apropiat va vorbi dl *Dr. Nic. Colan*, dela Sibiu, despre *religia* noastră, arătând binefacerile credinței, mai cu samă în vremuri de restriște. Alt număr va cuprinde minunate povestiri populare din viața românilor ardeleni, de meșterul scrisului poporal *Ioan Pop-Reteganul*; „Copiii Ursufului“. În alt număr va fi vorba despre strămoșii noștri *romani*, aducându-ni-se înainte faptele lor glorioase și marii lor căpitani. De pe acum se adună material bogat pentru *calendarul „Aștrei“*, pe anul viitor.

Dacă o bibliotecă publică astfel de lucrări, să nu fie vrednică de a străbate până și în cel mai îndepărtat cătun românesc?

Cum am scris mai sus, astfel de cărți descrețesc frunțile și aduc gânduri sănătoase în mintea românului.

De aceea: numai cei cari vreau să rămână posomorâți, cu fruntea 'n crețe și cei înapoiști, cari nu mai vreau „cultură“, au dreptul să treacă surzi pe lângă chemările noastre. Ceilalți cumpără broșurile (mai cu seamă că sunt așa de ieftine: 10 Lei bucata) dela librării sau dela „Astra“ Sibiu, Str. Șaguna 6.

CUPRINSUL:

	Pag.
Introducere	3—7
Ce sunt microbii? Cari sunt însuşirile lor?	
Cum pot produce boala?	8—11
Lupta organismului cu microbii	11—14
De unde ne molipsim?	14—17
Cum ne molipsim?	17—20
Serul şi întrebuintarea lui	20—22
Vaccinarea (Oltorea)	22—26
Cum ne apărăm în contra boalelor molip- sitoare?	26—32
Cum şi prin ce mijloace se face desinfec- tarea?	32—38
Rugeola (morbili, pojar, cozi, zapor)	38—41
Scarlatina (Spurcat mare, coriu spuzat, coriu cu pete, coracă)	42—49
Dariola (Dărsatul, Bubatul)	49—53
Daricela (Dărsatul de vânt)	53—54
Febra tifoidă (Lingoarea, Tifosul)	54—59
Holera (Holera-asiatică)	59—63
Dizenteria (Urduirea cu sânge, Pânticăria cu sânge)	63—66
Difteria (erupul difteric, bubă în gât, găleii)	66—69
Gripa (gripa spaniolă, Influenţa)	69—73
Tusa convulsivă (tusa măgărească, buduhala)	73—77

Protita epidemică (Oreillon, Urechtion) . . .	78— 80
Meningita cerebro-spinală-epidemică (Aprinderea de creeri)	80— 83
Erisipel (Brânca, Orbalțul, Orbanțul, Focul-viu)	83— 86
Tetanosul (Fălcărița, strânsul)	86— 89
Cărbunele (Dalacul, buba neagră, antraxul, buba rea)	90— 93
Turbarea (Rabia, Hidrojobia)	93— 95
Paludismul (Malaria, Frigurile, Frigurile de baltă, Frigurile palustre)	96— 99
Tifosul exantematic (Tifosul negru, Tifosul cu pete)	100—104
Febra recurentă (Tifosul recurent)	104—108

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Numere istorice din „Biblioteca poporală”, vrednice de citit:

- Nr. 153. *Războiul pentru întregirea
neamului românesc*, de Victor
Lazăr . . . . . Lei 6.—
- ” 156. *Războiul româno-ruso-turc,
în 1877—78* . . . . . ” 4.—
- ” 160. *Părintele Vasile Lucaciu*, de
Alex. Ciura . . . . . ” 5.—
- ” 166. *Inceputul neamului românesc*,
de Dr. I. Lupăș . . . . . ” 5.—
-

Numerele ultime:

- Nr. 178. *„Calendarul Astei” pe a. 1931*,
redactat de Horia Petra-
Petrescu . . . . . ” 15.—
- ” 179. *Petrea Voinicul și alte balade
de Ștefan Cacoveanu* . . . . . ” 6.—
- ” 180. *Din Țara Hațegului. Povestiri
pt. popor*, de I. Pop-Reteganul . . . . . ” 6.—
- ” 181. *„Îngerul a strigat!” Poezii
naționale*, de I. U. Soriecu . . . . . ” 10.—
- ” 182. *Marii cântăreți: Alecsandri,
Coșbuc, Alexandrescu* (3 con-
ferențe) de I. Agârbiceanu . . . . . ” 10.—
- ” 183. *„Arhanghelul dela Turda”*, po-
vestire istorică de A. Nanu . . . . . ” 10.—
-

„Biblioteca populară a Asociațiunii“ („Astra“)

apare lunar. În 1931 s'au tipărit până acum următoarele numere: (181) „*Îngerul a strigat*“, poezii naționale de I. U. Soriceu. Poeziile acestea ale poetului nostru sunt potrivite de declamat la festivaluri, la șezători literare, la serbări școlare. Subiecte: iubirea de țară, Tudor Vladimirescu, Andrei Șaguna, A. Iancu, religia mântuitoare. — (182) „*Marii cântăreți: Alecsandri, Coșbuc, Alexandrescu*“ — 3 conferințe de I. Agârbiceanu. Conferințele acestea vor putea fi citite sau rostite poporului dela țară din partea propagandiștilor noștri culturali. Sunt întreprinse și poeziile de ale poezilor amintiți, încât chiar și cel ce nu a știut nimic despre Alecsandri, Coșbuc sau Alexandrescu, câștigă cunoștințe despre ei. — (183) „*Arhanghelul dela Turda*“. „Icoane din istoria uciderii lui Mihai Viteazul“. Povestire istorică de A. Nanu. O povestire dedicată fineretului român. Plină de viață, într'o frumoasă limbă românească, ici-colo cronicărească, ni se descrie uciderea dela Turda. — (184) „*Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare?*“ de Dr. Iosif Stoichiția. Un medic cu dragoste față de poporul dela sate descrie pe larg boalele molipsitoare și pașii ce trebuie să-i întreprindem, ca să scăpăm de ele.

Vor urma: un număr religios, scris de rectorul Acad. teologice din Sibiu Dr. Nic. Colan; un număr cu povestiri populare, de Ioan Pop-Reteganul; alt număr, din istoria romanilor, etc.

Fiecare număr 10 Lei. Se află la librăria și la sediul „Astreii“ culturale: Sibiu, Strada Șaguna 6.

